

ความซุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพนักงานรับจ้างทำความสะอาดของ
บริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

นางสาวพรทิพย์ เรืองสีสมบุญ

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาอาชีวเวชศาสตร์ ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE PREVALANCE OF WORK-RELATED HEALTH PROBLEMS IN CLEANERS OF A
PRIVATE COMPANY'S CLEANER IN A UNIVERSITY HOSPITAL IN BANGKOK

Miss Phornthip Ruangsesomboon

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science Program in Occupational Medicine

Department of Preventive and Social Medicine

Faculty of Medicine

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานใน
พนักงานรับจ้างทำความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานใน
โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาวพรทิพย์ เรืองสีสมบุรณ์

สาขาวิชา

อาชีวเวชศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ สมรัตน์ เลิศมหาฤทธิ์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

รองศาสตราจารย์นายแพทย์นรินทร์ หิรัญสุทธิกุล

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลบัณฑิต

..... คณบดีคณะแพทยศาสตร์
(รองศาสตราจารย์นายแพทย์อดิศร ภัทราดุลย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์นายแพทย์บตี ธนะมัน)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ สมรัตน์ เลิศมหาฤทธิ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์นายแพทย์นรินทร์ หิรัญสุทธิกุล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์นายแพทย์อดุลย์ บัณชกุล)

พรทิพย์ เรืองสีสมบุรณ์ : ความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานใน
พนักงานรับจ้างทำความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย
แห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. (THE PREVALANCE OF WORK-RELATED
HEALTH PROBLEMS IN CLEANERS OF A PRIVATE COMPANY'S CLEANER
IN A UNIVERSITY HOSPITAL IN BANGKOK) อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.
สมรัตน์ เลิศมหาฤทธิ์, อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์ร่วม : รศ.นพ.นรินทร์ นิรัญสุทธิกุล, 76
หน้า.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการ
ทำงานในพนักงานรับจ้างทำความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย
แห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร โดยใช้รูปแบบการศึกษาเป็นแบบเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลา
หนึ่ง (Cross-sectional Descriptive study) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยพนักงานรับจ้างทำความสะอาด
ของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน
200 คน โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเองในช่วงเดือน
พฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2551 มีผู้ตอบกลับทั้งสิ้น 177 คน คิดเป็น ร้อยละ 88.5

ผลการศึกษาพบว่าผู้เข้าร่วมการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 157คน(ร้อยละ 88.7) มี
อายุเฉลี่ย 35.5 ปี อายุต่ำสุด 18 ปี มากที่สุด 65 ปี ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 66.7) มี
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,467 บาท ความชุกของการเกิดอาการทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครง
ร่างตามส่วนต่างๆ ของร่างกายในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาอย่างน้อย 1 ตำแหน่งของร่างกายเท่ากับ
ร้อยละ 86.4 ได้แก่ หลังส่วนล่าง(ร้อยละ 51.4) ส่วนคอ(ร้อยละ 48.0) หลังส่วนบน(ร้อยละ 43.5)
ส่วนความชุกของการเกิดปัญหาด้านความเครียดอยู่ในเกณฑ์เกินปกติร้อยละ 31.6 และความชุก
ของการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือหลังจากที่เข้าทำงานในบริษัท
ทำความสะอาดในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาร้อยละ 15.8 โดยส่วนใหญ่พบในเพศหญิง ปัจจัยส่วน
บุคคลและ ปัจจัยการทำงาน มีความสัมพันธ์กับการเกิดปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

จากการศึกษาค้นคว้านี้ จะเห็นได้ว่าพนักงานรับจ้างทำความสะอาดส่วนใหญ่มีปัญหาที่
เกี่ยวข้องกับการทำงานระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง ปัญหาความเครียด และปัญหาทาง
ผิวหนัง ตามลำดับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและความสนใจปัญหาดังกล่าวใน
บุคคลกลุ่มนี้ นอกจากนี้การค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องจะช่วยให้เกิดการวางแผนป้องกันเกิดการเกิด
ความผิดปกติดังกล่าวต่อ

ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม
สาขาอาชีวเวชศาสตร์
ปีการศึกษา 2551

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก...

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์ร่วม...

5074804930 : MAJOR OCCUPATIONAL MEDICINE

KEY WORDS : WORK-RELATED HEALTH PROBLEMS/ CLEANER

PHORNTHIP RUANGSESOMBOON : THE PREVALANCE OF WORK-RELATED HEALTH PROBLEMS IN CLEANERS OF A PRIVATE COMPANY'S CLEANER IN A UNIVERSITY HOSPITAL IN BANGKOK. THESIS ADVISOR: ASSOC.PROF. SOMRAT LERTMAHARIT. THESIS CO- ADVISOR : ASSOC.PROF. NARIN HIRANSUTHIKUL, MD., MPH, PhD.,76 pp.

The purposes of this cross-sectional descriptive study were to determine the prevalence of work-related health problems in cleaners of a private company's cleaner in a university hospital in Bangkok. Data were collected by self-administered questionnaires during November and December 2008. All 200 cleaners with the age of 18 years and over were recruited 177 out of them (88.5%) responded.

The results showed that most participants were female 157 (88.7%) with the mean age of 35.5 years (range 18-65 years). They were mostly graduated primary school (66.7%) and the average income was 6,467 Baht (range 4,000-14,000 Baht). Most of work-related health problems during past 6 months were musculoskeletal disorders with the prevalence rate of 86.4 %. Back pain was the most common work-related health problems follow by neck and upper back pain 51.4%, 48.0% and 43.5%, respectively. Stress was reported above average 31.6% and skin disorder (hand dermatitis) was 15.8 % and mostly found in female. The association between socio-demographic factors and work-related health problems were found statistically significant ($p < 0.05$) in this study.

It can be concluded this study showed that musculoskeletal disorders were significant problem among the cleaners. a substantial proportion of common health problems in the cleaners were attributed to working condition. More attention should be paid for preventive efforts to this group. Furthermore, finding related factors will help planning to prevent those problems in the future.

Department : Preventive and Social Medicine

Field of study : Occupational Medicine

Academic year : 2008

Student's signature..... *Phuttip R.*

Advisor's signature... *Somrat Lertmaharit*

Co-advisor's signature. *Narin Hiransuthikul*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ สมรัตน์ เลิศมหาฤทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์นายแพทย์นรินทร์ หิรัญสุทธิกุล อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาดูแลเอาใจใส่ ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ช่วยเหลือตรวจสอบ ชี้แนะแก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆ แก่ผู้วิจัยด้วยความเมตตาอย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์นายแพทย์บดี ณะมัน ประธานคณะกรรมการ สอบและ อาจารย์นายแพทย์อศุทธ์ บัณฑุกุล ที่ได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งเพื่อมาร่วมเป็น คณะกรรมการสอบ รวมถึงให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ อันเป็นประโยชน์ในการจัดทำ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะ แพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาการให้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ ทางบริษัทรับจ้างให้สะอาดที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ ที่กรุณาให้ ความอนุเคราะห์การเข้าทำการศึกษา และขอบพระคุณพนักงานทุกท่านที่สละเวลาในการตอบ แบบสอบถามและให้ข้อมูล เพื่อเป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะ แพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้ประสานงานให้แก่ผู้วิจัย

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อและคุณแม่ของผู้เขียน ที่ให้การเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและให้การสนับสนุนด้านการศึกษาด้วยดีโดยตลอด จนทำให้ผู้วิจัยสามารถทำ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	6
คำนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการที่ใช้ในการวิจัย.....	7
ผลหรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ปัญหาความเครียดที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน.....	9
ความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน.....	10
แนวคิดและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรคผิวหนังอักเสบ.....	12
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการลักษณะงานบริการทำความสะอาดในประเทศไทย.....	14
เอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	17
รูปแบบการวิจัย.....	17
ประชากร.....	17
วิธีดำเนินการวิจัย.....	18
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	18
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	19
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	20
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	21
ข้อมูลทั่วไป.....	21
ข้อมูลสภาพการทำงานและสิ่งแวดล้อม.....	24
ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านจิตสังคม.....	29
ข้อมูลเกี่ยวกับความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง.....	33
ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความเครียด.....	36
ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพด้านผิวหนัง.....	37
ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดปัญหาสุขภาพ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน.....	38
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	49
สรุปผลการวิจัย.....	49
อภิปรายผลการวิจัย.....	51
ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ.....	56
ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ.....	56
รายการอ้างอิง.....	57
ภาคผนวก.....	60
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	62
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม.....	64
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	76

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	จำนวนและร้อยละของสถานประกอบการและพนักงานทำความสะอาด.....	15
4.1	ข้อมูลทั่วไปของประชากรกลุ่มศึกษา.....	22
4.2	ข้อมูลระยะเวลาการทำงานและลักษณะการทำงาน.....	24
4.3	ข้อมูลลักษณะท่าทางการทำงาน.....	26
4.4	ข้อมูลสิ่งแวดล้อมในที่ทำงาน.....	28
4.5	ร้อยละของความรู้สึกรู้สึกต่อภาระงาน.....	29
4.6	ร้อยละของความรู้สึกรู้สึกอึดอัดในการตัดสินใจ.....	30
4.7	ร้อยละของความรู้สึกรู้สึกต่อแรงสนับสนุนทางสังคม.....	31
4.8	จำนวนและร้อยละของระดับความรู้สึกรู้สึกต่อปัจจัยด้านจิตสังคม.....	32
4.9	ร้อยละของความชุกของความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา แยกตามความถี่ของการมีอาการ	33
4.10	จำนวนและร้อยละของอาการปวดในตำแหน่งต่างๆกับการเกิดผลกระทบต่อ การทำงานประจำวัน.....	34
4.11	ร้อยละและจำนวนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาเหตุที่คาดว่าทำให้เกิด อาการทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง.....	35
4.12	จำนวนและร้อยละของความเครียดในระดับต่าง.....	36
4.13	จำนวนและร้อยละของความชุกรวมของการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนัง อักเสบบริเวณแขนและมือหลังจากที่เข้าทำงานในบริษัททำความสะอาด ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา.....	37
4.14	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเกิดปัญหาด้าน ความเครียด.....	38
4.15	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเกิด ความผิดปกติทางระบบ กล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง.....	39
4.16	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเกิดอาการทาง ผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบ.....	40

4.17	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจากการทำงานกับการเกิดปัญหาด้าน ความเครียด.....	41
4.18	จำนวนและร้อยละของการเกิดปัญหาด้านความเครียดในแต่ละหน้าที่ที่ รับผิดชอบ.....	42
4.19	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจากการทำงานกับการเกิดความผิดปกติทาง ระบบ กล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง.....	42
4.20	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจากการทำงานกับการเกิดความผิดปกติทาง ระบบ กล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง.....	43
4.21	จำนวนและร้อยละของการเกิดความผิดปกติทางระบบ กล้ามเนื้อและกระดูก โครงร่างในแต่ละหน้าที่ที่รับผิดชอบ.....	43
4.22	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจากการทำงานกับการเกิดอาการทางผิวหนัง ผื่นผิวหนังอักเสบ.....	44
4.23	จำนวนและร้อยละของการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบในแต่ละ หน้าที่ที่รับผิดชอบ.....	45
4.24	จำนวนและร้อยละของการเกิดปัญหาด้านความเครียดการเกิดความผิดปกติ ทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างและการเกิดอาการทางผิวหนังผื่น ผิวหนังอักเสบบริเวณแขนแลมือในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาในแต่ละปัจจัยด้านจิต สังคม.....	48

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาวการณ์เจริญเติบโตและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน เจริญรุ่งเรืองขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น มีอำนาจการซื้อและบริการสูงขึ้น ประชาชนมีการบริโภคสินค้าและบริการ ที่เป็นปัจจัยเสริมต่อการดำรงชีวิตที่สูงกว่าเดิม รวมทั้งการพัฒนาสังคมจาก แบบชนบท-เกษตรกรรม กลายเป็นสังคมเมือง-อุตสาหกรรม^(1,2) เกิดการอพยพย้ายถิ่นของแรงงานชนบทเข้าสู่เมือง⁽³⁾

ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผลการพัฒนาทำให้คนไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่ โครงสร้างพื้นฐาน และบริการทางสังคมมากขึ้น รวมถึงการสื่อสารโทรคมนาคมที่เข้าถึงประชาชนได้มากขึ้น ขณะเดียวกันสภาวะแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม และการใช้พื้นที่เสื่อมโทรมลง และส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน ทำให้ปัญหาสุขภาพได้เปลี่ยนจากโรคติดต่อ มาเป็นปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวกับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมมากขึ้น และมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นในอนาคต⁽⁵⁾

จากสถิติการตายที่สำคัญของคนไทยในกลุ่มวัยทำงาน (อายุ 15 – 59 ปี) ระหว่างปี พ.ศ. 2535-2540 พบว่า โรคหัวใจและโรคความดันโลหิตสูง เป็นสาเหตุการตายระดับต้นๆ โดยมีอัตราการตายเพิ่มขึ้นทุกปี⁽⁵⁾ ถึงแม้โรคหัวใจและโรคความดันโลหิตสูงจะมีสาเหตุมาจากปัจจัยอื่นๆ ร่วมด้วยก็ตาม ความเครียดจากการทำงานก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่สำคัญ กลุ่มอาชีพที่มีความเครียดสูงได้แก่ อาชีพด้านบริการ ลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม และบุคลากรทางการแพทย์ เป็นต้น ในประเทศไทย ยังไม่มีผู้ใดคิดคำนวณ การสูญเสียทางเศรษฐกิจ หรือทางการเงินเนื่องจากความเจ็บป่วยโดยเฉพาะโรคทางสุขภาพจิต หรือความเครียดซึ่งคำนวณได้ยากกว่าความเจ็บป่วยด้วยโรคทางกาย ปัญหาสุขภาพจิตในประเทศไทยพบว่าในภาวะปกติ คนทั่วไป จะมีความรู้สึกเครียด หรือมีอาการในระดับปานกลาง และมากประมาณร้อยละ 20-30 ของประชากร แต่ตั้งแต่ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ (ตั้งแต่ เดือน กรกฎาคม 2540 ซึ่งประกาศลอยตัวค่าเงินบาท) จากการสอบถามโดยใช้แบบสอบถามประชาชนทั่วไปพบว่า ประชาชนมีความเครียดมากขึ้นเป็นร้อยละ 40- 60 แล้วแต่อาชีพ⁽⁵⁾

ปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน นอกจากจะเกิดปัญหาด้านความเครียดแล้ว ยังเกิดปัญหาสุขภาพในระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง ระบบผิวหนัง ระบบทางเดินหายใจ เป็นต้น

ปัญหาความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง เป็นปัญหาที่พบบ่อยมากและมักเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมหรือการทำงาน เห็นได้ชัดว่าในปัจจุบันมีผู้คนไม่น้อยที่เป็นคนไข้ในแผนกออร์โธปิดิกส์และแผนกกายภาพบำบัด นอกจากนี้ยังเห็นว่ามี การขยายตัวขึ้นหลายรูปแบบในการบำบัดอาการปวดกล้ามเนื้อ เช่นการนวดแผนโบราณ การฝังเข็ม ตลอดจนผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ออกแบบและโฆษณาในเรื่องการลดอาการปวดเมื่อย และจากข้อมูลปัญหาสำคัญของโรคที่เกิดจากงานซึ่งถูกจัดโดย NIOSH (The US. National Institute for Occupational Safety and Health, 1988) โรคและการบาดเจ็บที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ปัญหาการบาดเจ็บสะสมในระบบกล้ามเนื้อ กระดูกข้อ (Cumulative trauma disorder: CTD) เป็นอันดับสองรองจากปัญหาโรคปอดจากการทำงานในสืบอันดับ⁽⁶⁾

ในสหรัฐอเมริกาในแต่ละปีมีการบาดเจ็บจากการทำงานทั้งการบาดเจ็บโดยตรงและการบาดเจ็บเรื้อรังประมาณ 11 ล้านครั้ง ทำให้เกิดการสูญเสียคิดเป็นจำนวนเงินมากกว่าหนึ่งแสนล้านเหรียญสหรัฐต่อปีและการสูญเสียนี้เพิ่มมากขึ้นทุกปี นอกจากนี้พบว่ามากกว่าร้อยละ 60 การบาดเจ็บจากการทำงานทั้งการบาดเจ็บโดยตรงและการบาดเจ็บเรื้อรังจากการทำงานเกิดจากภาวะทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูก สองกลุ่มโรคที่ทำให้มีการสูญเสียค่าใช้จ่ายมากที่สุดของการบาดเจ็บของการทำงาน ได้แก่ อาการปวดหลังส่วนล่างเหตุอาชีพ (Occupational low back pain :LBP) และการบาดเจ็บสะสมในระบบกล้ามเนื้อ กระดูกข้อ (Cumulative trauma disorder :CTD)⁽⁴⁾

อย่างไรก็ดีในประเทศไทยเนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของคนงานทั้งก่อนเข้างานระหว่างการ ทำงาน และเมื่อออกจากงานไม่มีความสมบูรณ์พอ ทำให้การวินิจฉัยว่าเกิดจากการทำงานเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ความผิดปกติของกล้ามเนื้อกระดูกข้อเป็นปัญหาที่ค่อยๆ สะสม ความรุนแรงจะค่อยๆมากขึ้น แต่มักไม่อันตรายถึงชีวิตจึงทำให้ผู้ประกอบการอาชีพไม่ตระหนักถึงความสำคัญเท่าที่ควร

แม้ว่าได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัย แต่การวินิจฉัยโรคว่าเกิดเนื่องจากการทำงานของระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างทำได้ยากมาก เนื่องจากมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา การทำงานบ้าน การทำงานอดิเรกหรือเล่นกีฬา ทำให้เกิดปัญหาและเป็นภาระต่อแพทย์ผู้ให้การวินิจฉัยว่าโรคเหล่านั้นเกิดเนื่องจากการทำงาน ผู้ที่ดูแลภาวะความผิดปกติของระบบกล้ามเนื้อกระดูกและข้อ เนื่องจากการทำงานควรมีหน้าที่ต้องให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น และเสนอแนวทางการจัดการแก่ลูกจ้างและนายจ้าง หรือบริษัท เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการทำงาน และป้องกันการเกิดภาวะความผิดปกติจากการทำงาน

การตัดสินใจขั้นสุดท้ายว่าเป็นโรคหรือการบาดเจ็บเนื่องจากการทำงานหรือไม่ ขึ้นกับแพทย์ผู้ชำนาญทั้งในสาขาออร์โธปิดิกส์และอาชีวเวชศาสตร์ ในบางครั้งต้องตัดสินใจของคณะที่เป็นสหสาขาวิชาชีพ⁽¹⁹⁾

ส่วนปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการทำงานในระบบผิวหนัง อาจเกิดจากสาเหตุโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ได้ ในประเทศไทยยังไม่มี การสำรวจถึงความชุกและอุบัติการณ์ ของโรคผิวหนังจากการประกอบอาชีพอย่างชัดเจน เนื่องจาก ระบบฐานข้อมูล การลงทะเบียน การวินิจฉัยและการส่งต่อ กำลังอยู่ในขั้นพัฒนา ส่วนในต่างประเทศพบว่าโรคผิวหนังจากการประกอบอาชีพเป็นโรคที่พบบ่อยเป็นอันดับต้นๆ แม้ว่าผื่นผิวหนังอักเสบส่วนใหญ่ไม่เป็นอันตรายถึงชีวิต แต่ก็ทำให้มีการสูญเสียทั้งทางด้านบุคคลากร เช่น ต่อตัวผู้ปฏิบัติงาน หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ เช่น ปัญหาการหยุดงานเฉลี่ยประมาณ 4 อาทิตย์ต่อปี ปัญหาการย้ายงานร้อยละ 8 และปัญหาการตกงาน ทำให้มีการสูญเสียด้านงบประมาณ เช่น การสูญเสียรายได้จากการทำงาน ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล^(21,22) เป็นต้น มีอุบัติการณ์การเกิดโรคผิวหนังอักเสบ 0.5 ถึง 1.9 รายต่อพนักงานหนึ่งพันคนต่อปี^(23,24,25) ซึ่งพบในอาชีพเกี่ยวกับการทำความสะอาดเป็นส่วนมาก ซึ่งโรคผิวหนังอักเสบจะทำให้ติดเชื้อโรคได้ง่ายขึ้น หรือผลกระทบต่อชีวิตประจำวันได้

ในกลุ่มอาชีพพนักงานรับจ้างทำความสะอาด ได้มีการศึกษาพบว่ามีปัญหาสุขภาพเนื่องจากการทำงานด้านผิวหนังพบในกลุ่มอาชีพนี้เป็นอันดับต้นๆ แต่ด้วยลักษณะการทำงานของพนักงานทำความสะอาด ที่ไม่เพียงจะต้องสัมผัสกับความเปียกชื้นและสารเคมีที่ใช้ในการทำความสะอาด ต้องใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดที่มีขนาดใหญ่ น้ำหนักมาก บางครั้งต้องทำงานในด้านอื่นๆ เช่น การจัดแต่งสถานที่ โยกย้ายอุปกรณ์และวัสดุต่างๆ ต้องทำงานในลักษณะก้มๆเงยๆ และลักษณะงานมีความไม่แน่นอน จึงทำให้กลุ่มอาชีพนี้มีโอกาสเกิดปัญหาสุขภาพเนื่องจากการทำงานในหลายๆ ระบบ

จากการรายงานของกองเงินสมทบ สำนักงานประกันสังคม จำนวนสถานประกอบการและ ผู้ประกันตน ประเภทกิจการบริการทำความสะอาดในกรุงเทพมหานครมีทั้งสิ้น 1,580 แห่ง และจำนวนผู้ประกันตน 146,270 คน ทั้งประเทศไทยรวมมีสถานประกอบการและผู้ประกันตนประเภทกิจการบริการทำความสะอาด 5,327 แห่ง และจำนวนผู้ประกันตนทั่วประเทศ 270,245 คน⁽³⁰⁾

สำหรับในประเทศไทยที่ผ่านมา ยังไม่มีการศึกษาถึงความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพนักงานทำความสะอาด และเนื่องจากปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาสำคัญซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อภาระขาดงาน การย้ายงาน หากขาดงานเป็นเวลานานอาจส่งผลกระทบต่อระยะยาวต่อสภาพเศรษฐกิจในครอบครัวเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของพนักงาน งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานใดมีอัตราส่วนมากที่ส่งผลกระทบต่อพนักงานทำ

ความสะอาด ก่อนที่ปัญหาสะสมจนทำให้สูญเสียความสามารถในการทำงาน ในปัจจุบันพบว่ามีการใช้บริการจ้างพนักงานทำความสะอาดมากขึ้นไม่ว่าเป็นหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานเอกชน และตามอาคารสถานที่ต่างๆ ยิ่งมีการขยายตัวของความเจริญมากขึ้น ก็ยิ่งมีการใช้บริการทำความสะอาดมากขึ้นด้วย ทำให้จำนวนพนักงานในกลุ่มนี้มีจำนวนมากขึ้นด้วย งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในด้านความเครียด ระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง ระบบผิวหนัง ซึ่งเป็นปัญหาที่พบบ่อย เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาสภาพปัญหา นำไปสู่การเฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ปัญหา เพื่อลดความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และการทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ค่าใช้จ่ายในการรักษา อันเป็นผลดีทั้งต่อตัวผู้ปฏิบัติงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

คำถามของการวิจัย (Research Questions)

ความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพนักงานทำความสะอาดของบริษัทเอกชนที่รับจ้างทำความสะอาดเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective)

วัตถุประสงค์ทั่วไป (General Objective)

เพื่อศึกษาความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพนักงานรับจ้างทำความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์เฉพาะ (Specific Objective)

1. เพื่อศึกษาความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพนักงานทำความสะอาด
2. เพื่อศึกษาสัดส่วนปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในเรื่องปัญหาความเครียด ปัญหาระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง และปัญหาผิวหนังอักเสบ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยจากสภาพการทำงานและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยทางจิตสังคม กับการเกิดปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพนักงานทำความสะอาด

ข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาในพนักงานทำความสะอาด ของบริษัทเอกชนที่รับจ้างทำความสะอาดแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครลักษณะการทำงานและการสัมผัสสารไม่แตกต่างกัน

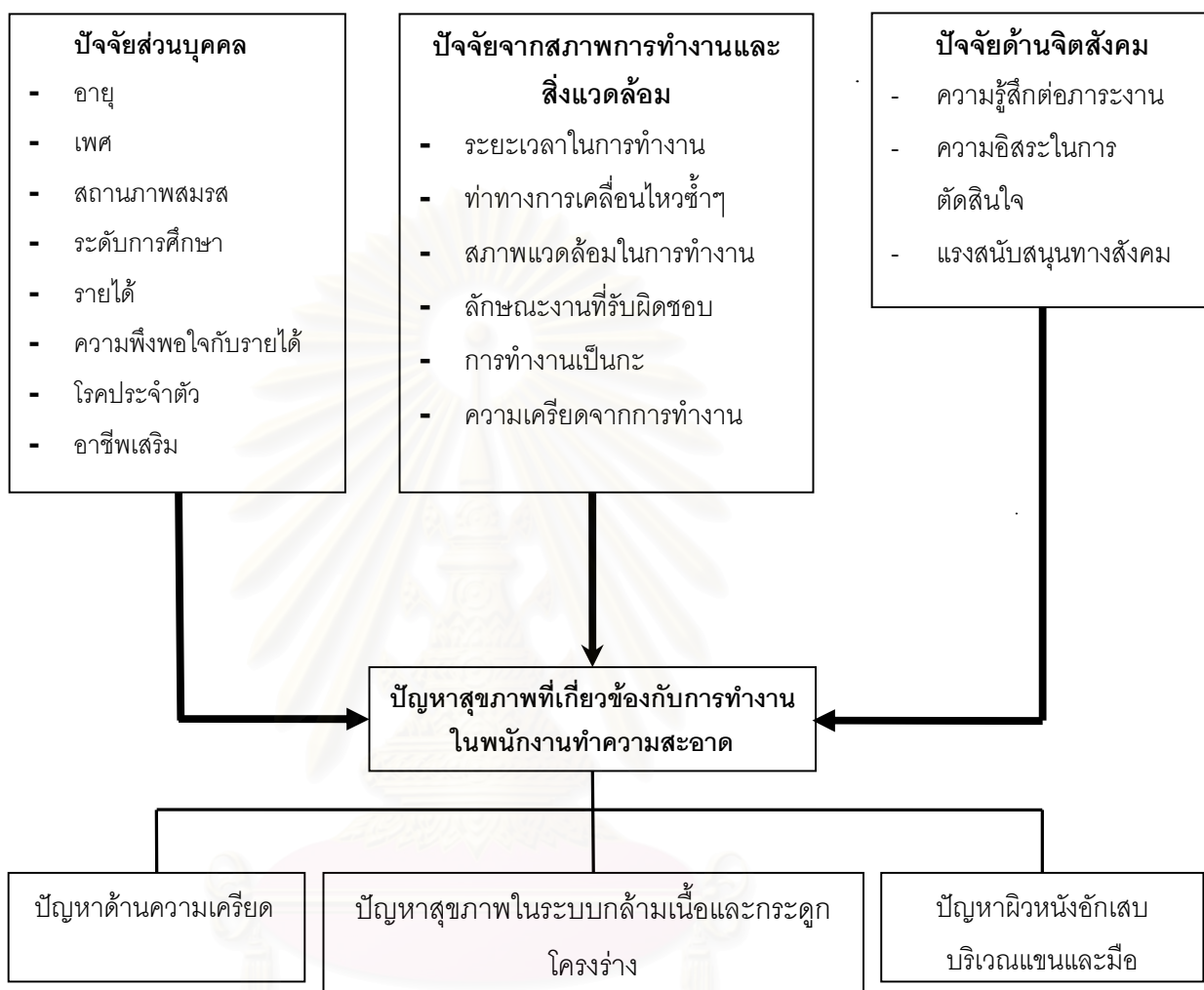
ข้อจำกัดในการวิจัย (Limitation)

เนื่องจากการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามซึ่งคำถามย้อนกลับไปในช่วง 6 เดือน จึงอาจเกิดปัญหาการหลงลืม จำเหตุการณ์ไม่ได้ทำให้ข้อมูลอาจคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง แนวทางแก้ไขป้องกันโดยก่อนเก็บข้อมูลมีการอบรมผู้เก็บข้อมูลโดยใช้การลงพื้นที่ชี้แจงให้ผู้แจกแบบสอบถามเข้าใจวัตถุประสงค์และอาการที่ต้องการวัดอย่างชัดเจน เพื่อใช้ในการอธิบายแก่ผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด ในกรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่สามารถอ่านหรือเขียนหนังสือได้จะให้ผู้เก็บข้อมูลอ่านให้ฟัง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวคิดของงานวิจัย (Conceptual framework)

คำนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการที่ใช้ในการวิจัย (Operative Definitions)

ปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพนักงานทำความสะอาด ในการศึกษานี้จะหมายถึง ปัญหาด้านความเครียด ปัญหาสุขภาพในระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง ปัญหาผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือ เท่านั้น

ความเครียด (Stress) หมายถึง การรับรู้ของบุคคลอันเนื่องมาจากความไม่สมดุลระหว่างบุคคลกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดปฏิกิริยาที่ต้องเผชิญกับแรงกดดัน หรือภาวะที่ร่างกายและจิตใจของบุคคลแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าใดๆ ทั้งภายนอกและภายในที่มากระตุ้น เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และพฤติกรรม

ในการศึกษาครั้งนี้จะแบ่งระดับความเครียดดังนี้

1. ความเครียดในระดับต่ำ (Mild Stress) หมายถึงความเครียดขนาดน้อย ๆ และหายไปในระยะ เวลาอันสั้นเป็นความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ความเครียดระดับนี้ไม่คุกคามการดำเนินชีวิต บุคคลมี การปรับตัวอย่างอัตโนมัติ เป็นการปรับตัวด้วยความเคยชินและการปรับตัวต้องการพลังงานเพียงเล็กน้อยเป็น ภาวะที่ร่างกายผ่อนคลาย

2. ความเครียดในระดับปานกลาง (Moderate Stress) หมายถึง ความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันเนื่องจากมีสิ่งคุกคาม หรือพบเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในสังคม บุคคลจะมีปฏิกิริยาตอบสนองออกมาใน ลักษณะความวิตกกังวล ความกลัว ฯลฯ ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ปกติทั่ว ๆ ไปไม่รุนแรง จนก่อให้เกิดอันตรายแก่ ร่างกาย เป็นระดับความเครียดที่ทำให้บุคคลเกิดความกระตือรือร้น

3. ความเครียดในระดับสูง (High Stress) เป็นระดับที่บุคคลได้รับเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดสูง ไม่สามารถปรับตัวให้ลดความเครียดลงได้ในเวลาอันสั้นถือว่าอยู่ในเขตอันตราย หากไม่ได้รับการ บรรเทาจะนำไปสู่ความเครียดเรื้อรัง เกิดโรคต่าง ๆ ในภายหลังได้

4. ความเครียดในระดับรุนแรง (Severe Stress) เป็นความเครียดระดับสูงที่ดำเนินติดต่อกันมา อย่างต่อเนื่องจนทำให้บุคคลมีความล้มเหลวในการปรับตัวจนเกิดความเบื่อหน่าย ท้อแท้ หดแรงแควคุมตัวเอง ไม่ได้ เกิดอาการทางกายหรือโรคภัยต่าง ๆ ตามมาได้ง่าย

โดยกำหนดให้ความเครียดในระดับต่ำกับระดับปานกลางอยู่ในเกณฑ์ปกติ และความเครียดในระดับสูงกับระดับรุนแรงอยู่ในเกณฑ์เกินปกติ

ความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง (Musculoskeletal disorders) หมายถึง ความผิดปกติของเนื้อเยื่อโครงร่างของร่างกาย ได้แก่ กระดูก กล้ามเนื้อ เอ็นกล้ามเนื้อและเอ็นกระดูก รวมถึงเส้นเลือดเส้นประสาท ซึ่งมักพบสัมพันธ์กับการทำงานในสภาพแวดล้อมหรือสภาพการทำงานที่เป็นปัจจัยให้เกิดความผิดปกตินั้น โดยไม่รวมถึงความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างที่เกิดจากการบาดเจ็บ

โรคผิวหนังจากการประกอบอาชีพ เกิดจากการสัมผัสสารก่อการระคายเคือง โดยสารจะทำลายผิวหนังโดยตรงไม่ผ่านภูมิคุ้มกัน ความรุนแรงและลักษณะที่เกิดขึ้นจะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของสารที่สัมผัส ในการศึกษานี้ปัญหาด้านผิวหนังจะหมายถึงผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมี

พนักงานทำความสะอาด (cleaners) หมายถึง พนักงานทำความสะอาดที่ทำงานอยู่ในบริษัท
รับจ้างทำความสะอาด บริษัทเดียวกัน

ผลหรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย (Expected benefits and application)

1. ทำให้ทราบขนาดปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการแก้ไขต่อไป
2. ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานในการนำไปวิเคราะห์และศึกษาต่อไป
3. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเฝ้าระวัง และให้ความรู้ในการป้องกันการเกิดปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน

ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

1. ความชุกของการเกิดปัญหาด้านความเครียด ปัญหาความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างที่เกี่ยวข้องจากการทำงาน และปัญหาผิวหนังอักเสบ วิเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบ ทั้งอัตราชุกรวมและอัตราชุกจำเพาะ ,สัดส่วนของปัญหาสุขภาพนำเสนอในรูปแบบร้อยละ
2. ข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น อายุ รายได้ อายุการทำงาน ระยะเวลาการทำงาน วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น เพศ ระดับการศึกษา ลักษณะหน้าที่ที่รับผิดชอบ วิเคราะห์และนำเสนอโดยใช้ความถี่และร้อยละ
4. หาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างกับปัจจัยที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การทดสอบไคสแควร์ ($\chi^2 test$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพนักงานรับจ้างทำ
ความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครมีเอกสาร
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะกล่าวในส่วนนี้ คือ

1. ปัญหาความเครียดที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน
2. ความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน
3. แนวคิดและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรคผิวหนังอักเสบ
4. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการลักษณะงานการทำความสะอาด
5. รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ปัญหาความเครียดที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน

ความเครียด เป็นปฏิกิริยาตอบสนองทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล
ในการปรับตัวต่อสิ่งที่เป็นแรงกดดันทั้งภายในและภายนอก ซึ่งอาจเป็นเหตุการณ์ สถานการณ์ บุคคลหรือ
สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่บุคคลนั้นรับรู้ว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เครียด ความเครียดที่เกิดขึ้นหากมีระดับต่ำๆ และรู้จักวิธีแก้ไข
ให้หมดไป ก็จะไม่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต แต่ถ้าหากมีความเครียด อยู่เป็นระดับสูงเป็น
เวลานาน โดยไม่ได้รับการแก้ไขหรือช่วยเหลืออย่างเหมาะสมก็อาจเป็นผลเสียต่อสุขภาพทั้งความดันโลหิต
สูง อันเนื่องมาจากความเครียด และทำให้หัวใจและหลอดเลือดเกิดความผิดปกติได้ นอกจากนี้ โรค
กระเพาะอาหาร ลำไส้อักเสบ และท้องเสียเรื้อรัง ก็เกิดได้จากการมีความเครียดไปกระทบระบบการย่อย
อาหาร ผลเสียทางด้านจิตใจ ก็อาจมีความวิตกกังวล ก้าวร้าว เฉยชา เบื่อ เศร้า หงุดหงิด และอารมณ์เสีย
ง่าย ผลเสียทางด้านพฤติกรรม อาจเกิดอุบัติเหตุต่างๆ มักติดยาต่างๆ ไม่อยากอาหาร ตื่นสับสนและสูบบุหรี่
นอกจากนี้ยังอาจเกิดผลเสียต่อพฤติกรรมการทำงาน เช่น การลา การขาดงาน มาทำงานสาย การโยกย้าย
เปลี่ยนงาน การทะเลาะเบาะแว้ง ความขัดแย้ง จนถึงการลาออกจากงาน ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อ
ตัวพนักงานและครอบครัว และองค์กร

2. ความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน

ความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน

(work related musculoskeletal disorders) หมายถึง ความผิดปกติของเนื้อเยื่อโครงร่างของร่างกายอันได้แก่ กล้ามเนื้อ เนื้อเยื่ออ่อน ข้อต่อ เอ็นกล้ามเนื้อ เอ็นกระดูก กระดูก รวมถึงเส้นประสาทและเส้นเลือดที่เกี่ยวข้อง ที่มีสาเหตุ หรือปัจจัยกระตุ้นจากการทำงาน หรือสิ่งแวดล้อมจากการทำงาน ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ไปจนถึงทุพพลภาพ เป็นกลุ่มโรคที่เกิดได้จากหลายปัจจัยเสี่ยง ได้แก่ ปัจจัยเสี่ยงทางกายภาพ ทางจิตสังคมและปัจจัยเสี่ยงส่วนบุคคล ขึ้นอยู่กับความรุนแรงและความถี่ของการทำงานสัมพันธ์กับปัจจัยเสี่ยงนั้นๆ ระยะเวลาในการทำงาน และความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้ยังมีชื่อเรียกอื่นๆที่ใช้เรียกความผิดปกตินี้ อาทิ Repetitive strain injury, over use syndrome, cumulative trauma disorder ซึ่งมีความหมายเดียวกันในทางปฏิบัติ^(15,16)

ปัจจุบันยังไม่ทราบสาเหตุการเกิดอาการที่ชัดเจน แต่เป็นที่เชื่อกันว่า ความผิดปกติเหล่านี้เกิดจากการบาดเจ็บสะสมต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยเริ่มต้นมาจากลักษณะการเคลื่อนไหวซ้ำๆ การใช้แรง การยกของหนัก และท่าทางที่ไม่เหมาะสมเป็นเวลานานโดยขาดการพักที่เพียงพอ ทำให้เกิดการหดเกร็งตัวและการล้าของกล้ามเนื้อ ส่งผลให้เกิดการอักเสบทั้งระยะฉับพลันและเรื้อรังของเอ็นกล้ามเนื้อ เอ็นกระดูก กล้ามเนื้อ ฤศแคปซูล เส้นประสาท และเนื้อเยื่อในบริเวณนั้น ร่วมกับมีการกดเส้นเลือด เส้นประสาท เส้นเอ็น จากการบวมของเนื้อเยื่อด้วย⁽¹⁷⁻¹⁹⁾

จากสถิติของ The Bureau of Labor Statistics (USA) พบว่าปัญหาความผิดปกติของระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างเพิ่มขึ้นถึง 14 เท่าจาก ปี ค.ศ. 1972-1994 ซึ่งในปี ค.ศ. 2001มีจำนวนคนงานที่เจ็บป่วยหรือบาดเจ็บด้วยโรคทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างสูงถึง 522,528 ราย ปัญหาที่พบบ่อยที่สุด คือ Strain และ Sprain (ร้อยละ 76) ตำแหน่งของร่างกายที่พบปัญหาได้บ่อยที่สุดได้แก่ ส่วนหลัง (ร้อยละ 51) ไหล่ (ร้อยละ 10) และข้อมือ (ร้อยละ 9) เหตุการณ์ที่ทำให้เกิดอาการทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างได้บ่อย คือ การยกของหนัก (ร้อยละ 42) การทำงานซ้ำๆ (ร้อยละ 11)

อาการและอาการแสดงทาง ระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง

อาการที่พบ (Symptoms) เช่น อาการปวด อาการชา อ่อนแรง หรือเคลื่อนไหวได้ลำบากในส่วนของร่างกายที่มีพยาธิสภาพ

อาการแสดงที่ตรวจพบ (Sign) เช่น อาการบวม แดง ร้อน ที่แสดงถึงการอักเสบ ตรวจพบอาการชาหรือมีการอ่อนแรงของกล้ามเนื้อ, ตรวจการเคลื่อนไหวในส่วนที่มีพยาธิสภาพ อาจพบอาการปวด เคลื่อนไหวได้ลำบาก หรือมีการลดพิสัยของการเคลื่อนไหวในบริเวณนั้น

ปัจจัยเสี่ยงของความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างที่เกี่ยวข้องกับการทำงานแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆดังนี้⁽¹⁵⁻¹⁸⁾

1. ปัจจัยเสี่ยงหลัก (Main risk factor) ได้แก่

- งานที่ต้องออกแรงมาก (Forceful exertion) โดยเฉพาะบริเวณ คอ ไหล่ แขนและมือ เช่น การยกหรือถือของมากกว่า 6 กิโลกรัมเป็นระยะเวลานานๆ
- ท่าทางการทำงานที่ไม่เหมาะสม (Awkward position) เช่น การกางแขนหรือยกแขนสูงเป็นเวลานาน
- การเคลื่อนไหวซ้ำๆ (Repetitive movement) เช่น การบิดและหันลำคอ การกางไหล่ การเอื้อมแขน การเคลื่อนไหวข้อมือและนิ้วมือในการพิมพ์ข้อมูล
- การทำงานระยะเวลานานๆโดยขาดการพักผ่อนที่เพียงพอ (Prolonged work activity without adequate rest)
- การมีแรงกดเฉพาะที่สูง (Localized contact stress) คือแรงกดระหว่างเนื้อเยื่อของร่างกายกับอุปกรณ์ในการทำงาน
- การสั่นสะเทือน (Vibration) ของแขนและมือจากเครื่องมือที่มีความสั่นสะเทือน เช่น เครื่องเจาะหิน เป็นต้น

2. ปัจจัยอื่น ๆ (Other risk factors) แบ่งได้ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน (Work environment)

- สภาพการทำงานที่จำกัด คับแคบ ไม่เหมาะสม การออกแบบอุปกรณ์และเครื่องจักรที่ไม่เหมาะสม
- ความร้อนในสภาพแวดล้อมการทำงาน ทำให้เกิดอาการล้าได้มากขึ้น
- เสียงดัง ทำให้เกิดความตึงตัวของกล้ามเนื้อ ในขณะที่พักและทำงานมากขึ้น

2.2 ปัจจัยส่วนบุคคล (Individual factors) ได้แก่

- สภาพร่างกายที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล การเคยมีประวัติการบาดเจ็บของร่างกายมาก่อน
- ขาดประสบการณ์ ความชำนาญในงานที่ทำ
- ขาดการใช้เครื่องป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่เหมาะสม (Personal protective equipment)
- ปัจจัยส่วนบุคคลอื่นๆ ได้แก่ น้ำหนัก เพศ การสูบบุหรี่

2.3 ปัจจัยทางด้านจิตสังคม (Psychosocial factors) ได้แก่

- งานที่ทำซ้ำซากจำเจ
- ทำงานในเวลาที่เร่งรีบ ต้องใช้สมาธิในการทำงานอย่างสูง
- ความไม่พึงพอใจในงาน มีทัศนคติเชิงลบต่องานที่ทำ
- ขาดการควบคุมได้ในงานที่ทำ
- ขาดความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างและผู้ร่วมงาน
- ปัจจัยทางจิตสังคมส่วนบุคคลอื่นๆ เช่น บุคลิกภาพ ภาวะซึมเศร้า ปัญหาการเงิน ปัญหาครอบครัว เป็นต้น

3. แนวคิดและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรคผิวหนัง

โรคผิวหนังจากการระคายเคือง(20) เกิดจากการสัมผัสสารก่อการระคายเคือง โดยสารจะทำลายผิวหนังโดยตรงไม่ผ่านภูมิคุ้มกันต้านทาน ความรุนแรงและลักษณะที่เกิดขึ้นจะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของสารที่สัมผัส เช่น น้ำกรด ต่าง จะเกิดรอยไหม้อย่างรวดเร็ว ถ้าสัมผัสสารระคายเคืองอย่างอ่อน เช่น สบู่ แชมพู ผงซักฟอก หรือ แอลกอฮอล์ ในการสัมผัสครั้งแรกจะไม่มีอาการ และอาการแสดง เมื่อสัมผัสบ่อยขึ้นจะมีอาการผิวหนังบางแห่ง มีรอยแยกตื้นๆ ต่อมาจะมีขุยบางๆ ลอกออกมา อาจมีอาการแสบร้อนเล็กน้อยและมีผื่นแดง และได้แบ่งผื่นผิวหนังอักเสบออกเป็น 2 ชนิด คือ 1) acute irritant contact dermatitis เกิดจากการสัมผัสสารที่ไม่รุนแรงมาก เช่น กรดอ่อน ต่างอ่อน ตัวทำละลาย ลักษณะทางผิวหนังขึ้นกับปริมาณ ความเข้มข้น ระยะเวลาในการสัมผัสและขึ้นกับลักษณะผิวของแต่ละคน 2) cumulative irritant contact dermatitis เป็นการระคายเคืองแบบสะสม เกิดจากการสัมผัสสารระคายเคืองอย่างอ่อน เช่น น้ำ สบู่ ผงซักฟอก เมื่อสัมผัสครั้งแรก ไม่ทำให้เกิดอาการ ต้องสัมผัสซ้ำๆ ลักษณะอาการคือ ผิวแห้ง แตกเป็นร่องที่ปลายนิ้วมือ มือ พบได้บ่อยในอาชีพที่สัมผัสงานที่เปียกชื้นบ่อยๆ เช่น พนักงานทำความสะอาด พยาบาล และแม่บ้าน เป็นต้น

ผื่นผิวหนังอักเสบจากการแพ้(20) (allergic contact dermatitis) เป็นโรคผิวหนังอักเสบที่เกิดจากการสัมผัสสารแล้วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภูมิคุ้มกันแบบภูมิไวเกินล่าช้า (type IV) พบในบางคนที่สัมผัส ซึ่งต่างจากผื่นผิวหนังอักเสบจากการระคายเคืองที่เกิดจากการสัมผัสโดยตรง ลักษณะทางคลินิกมีลักษณะผิวหนังอักเสบ(eczema) มีอาการ แดง บวม เป็นตุ่มแข็ง(papule) ตุ่มน้ำ(vesicle) ในบริเวณที่สัมผัสกับสารที่เป็นสาเหตุ หรือบางครั้งอาจลามไปนอกบริเวณที่สัมผัสได้ การเกิดผื่นแบบนี้พบได้น้อยกว่าผื่นจากการระคายเคือง แต่มีความสำคัญเพราะผู้ที่แพ้ไม่สามารถสัมผัสสารนั้นได้อีกแม้ในปริมาณน้อยๆก็ตาม การวินิจฉัยโรคสามารถพิสูจน์ได้โดยการทดสอบแปะสารลงบนผิวหนัง (patch test)

ลมพิษจากการสัมผัส(13) (contact urticaria) คือ โรคผิวหนังที่เกิดขึ้นอย่างเฉียบพลันหลังจากการสัมผัสสาร และหายไปภายใน 24 ชั่วโมง ถ้าไม่ได้รับการสัมผัสอีก สาเหตุการเกิดแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ แบบพึ่งปฏิกิริยาภูมิคุ้มกัน(immunologic) โดยสารต้องกระตุ้นผ่าน IgE แล้วจึงทำให้เซลล์หลั่งสารตัวกลาง เช่น histamine ส่วนอีกแบบหนึ่งไม่ต้องพึ่งปฏิกิริยาภูมิคุ้มกัน(non-immunologic) สารกระตุ้นเซลล์ให้หลั่งสาร histamine โดยตรง ส่วนอาการและอาการแสดง อาจเห็นเป็นผื่นแดง คันหรือ ขึ้นเป็นตุ่มลมพิษในบริเวณที่สัมผัส หรือถ้าเป็นแบบพึ่งภูมิคุ้มกันจะมีอาการทางระบบอื่นร่วมด้วย เช่น น้ำมูก น้ำตาไหล หายใจไม่สะดวก อาชีพกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ ช่างเสริมสวย เกษตรกรเลี้ยงสัตว์สัมผัสน้ำลาย มูลสัตว์ คนทำอาหารสัมผัสอาหารทะเล พนักงานในโรงงานสัมผัสสียา เป็นต้น ปัจจุบันมีรายงานการแพ้ยางธรรมชาติ(natural latex) แบบเฉียบพลัน และบางรายเสียชีวิตได้ จากการศึกษาพบว่าถุงมือยาง อุปกรณ์ทางการแพทย์ที่มียางเป็นส่วนประกอบสามารถทำให้แพ้ได้เนื่องจากมีโปรตีนที่กระตุ้น IgE ได้ อาชีพกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ บุคลากรทางการแพทย์ที่ต้องใช้ถุงมือยาง คนงานในโรงงานทำถุงมือยาง พนักงานทำความสะอาดที่ใส่ถุงมือ เป็นต้น

โรคผิวหนังอักเสบสารร่วมกับแสง⁽¹³⁾ (photocontact dermatitis) สารบางชนิดถ้าสัมผัสผิวหนังโดยตรงจะไม่มีอันตรายใดๆ แต่ถ้าร่วมกับการถูกแสงแดดแล้วจะเกิดอันตรายได้ ซึ่งถ้าเกิดโดยไม่ผ่านการเปลี่ยนแปลงทางภูมิคุ้มกัน เรียกว่า phototoxic contact dermatitis เช่น psoralen ที่มีอยู่ในพืช ในน้ำมันดิน เป็นต้น วิธีอีกแบบหนึ่งคือ การกระตุ้นผ่านภูมิคุ้มกันเหมือน allergic contact dermatitis แต่ต้องมีแสงร่วมด้วย เรียกว่า photoallergic contact dermatitis เช่น สารในเครื่องสำอาง

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณมือ แบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านการทำงาน⁽¹³⁾

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ โรคผิวหนังที่เป็นอยู่เดิม และงานบ้าน

- อายุ จากการศึกษาพบว่าคนที่อายุน้อยมีอุบัติการณ์และอัตราความชุกสูงกว่าคนที่มีความอายุมากและประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า⁽²⁰⁾

- เพศ จากการศึกษาพบว่าผู้หญิงเป็นผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณมือมากกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะผื่นผิวหนังอักเสบแบบระคายเคือง สาเหตุที่พบได้บ่อยคือการทำงานในลักษณะเปียกชื้น (wet work) ซึ่งอาชีพที่ทำงานในลักษณะนี้ได้แก่ พยาบาล ช่างทำผม และพนักงานทำความสะอาด เป็นต้น ส่วนผื่นผิวหนังอักเสบจากการแพ้สาร สารที่พบบ่อยที่สุดคือ nickel ส่วนใหญ่จะพบในผู้หญิงที่อายุน้อยเกิดเป็นผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณมือ ถึงร้อยละ 30 ถึง 40 จากการศึกษาประชากรในวัยทำงานของ Gothenburg พบว่าผู้หญิงมีอัตราความชุกของผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณมือมากกว่าผู้ชาย ร้อยละ 15 และ 9 ตามลำดับ และเกิดในผู้หญิงที่อยู่ในช่วงอายุ 20 ถึง 30 ปี เป็นส่วนใหญ่⁽²⁰⁾

- โรคผิวหนังที่เป็นอยู่เดิม เช่น ผู้ที่มีประวัติภูมิแพ้ ได้แก่ หอบหืด(asthma) โรคภูมิแพ้ทางจมูก (allergic rhinitis) โรคผิวหนังภูมิแพ้ (atopic eczema) โรคเยื่อตาอักเสบจากภูมิแพ้(allergic conjunctivitis) เป็นต้น โดยโรคผิวหนังภูมิแพ้ (atopic eczema) จะมีระดับ IgE สูงในserum และถ่ายทอดทางพันธุกรรม ซึ่งมีแนวโน้มในการเกิดโรคผิวหนังจากการประกอบอาชีพมากกว่าคนปกติ จากการศึกษาใน Gothenburg พบว่าคนที่มีประวัติเป็นภูมิแพ้ในวัยเด็ก(childhood eczema) เป็นปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณมือและมีอัตราความชุกเพิ่มขึ้นเป็น 3 เท่าของคนปกติ⁽²¹⁾ เนื่องจากคนที่เป็นภูมิแพ้จะมีความรู้สึกไวบริเวณผิวหนัง เมื่อมีการสัมผัสสารระคายเคืองจึงเกิดเป็นผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณมือได้ง่ายขึ้น โดยผื่นผิวหนังอักเสบจากภูมิแพ้มีอาการผิวหนังแห้ง ผื่นแดงคัน ทางพยาธิสรีรวิทยาเกิดจากความผิดปกติของเซลล์ T helper 2 (TH2) เป็นผลให้มีการสร้าง interleukin 4 และ IgE เพิ่มขึ้น ปฏิกริยาระหว่างแอนติเจนและแอนติบอดีทำให้ mast cell ปลดปล่อยฮิสตามีนมากขึ้น และผิวหนังเกิดจากความผิดปกติของการสร้าง ceramide ในชั้น stratum corneum ร่วมกับการสูญเสียผิวหนังกำพร้ามากขึ้น

- งานบ้าน เนื่องจากภายในบ้านมีโอกาสทำงานในลักษณะเปียกชื้นได้บ่อยและมีการสัมผัสสารเคมีที่ทำให้เกิดการระคายเคืองต่อผิวหนัง เช่น น้ำ ผงซักฟอก น้ำยาทำความสะอาด เป็นต้น

2. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

- ฤดูกาล เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งของการเกิดผื่นผิวหนังอักเสบ เช่น ถ้าอากาศร้อนมากทำให้เหงื่อออกมาก เนื่องจากการขับเหงื่อเป็นการป้องกันผิวหนังตามธรรมชาติที่ช่วยเจือจางสารระคายเคืองให้มีความเข้มข้นน้อยลง แต่เหงื่อในที่อบชื้น ก็ทำให้เกิดโรคผิวหนังจากเชื้อราได้ง่าย ส่วนอากาศหนาวทำให้ผิวแห้ง ถ้าไม่ได้อาบน้ำบ่อยๆ จะทำให้ฝุ่นและสารระคายเคืองติดตามเสื้อผ้าและเกิดการระคายเคืองต่อผิวหนังได้มากยิ่งขึ้น

3. ปัจจัยด้านการทำงาน

- ประเภทของงานที่ทำงานที่ต้องมีการสัมผัสสารระคายเคืองหรือทำงานในลักษณะเปียกชื้น เช่น มีการล้างมือบ่อยๆ ใส่ถุงมือนานๆ ทำให้มือเปียกชื้น เหล่านี้เป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญทำให้เกิดเป็นผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณมือได้ง่าย โดยเฉพาะในการทำความสะอาดซึ่งเป็นงานลักษณะเปียกชื้น จากการศึกษาพบว่าการทำความสะอาดนั้นเป็นงานที่มีโอกาสสัมผัสกับสารที่ระคายเคืองต่อผิวหนัง เช่น น้ำ สารทำความสะอาดต่างๆ และการใส่ถุงมือ ถ้ามีการสัมผัสเป็นประจำทุกวันจะทำให้ไขมันบริเวณหนังกำพร้าหลุดลอกออกไปทำให้เพิ่มการเสี่ยงต่อการระคายเคืองต่อผิวหนังง่ายต่อการเกิดผื่นผิวหนังอักเสบ ดังนั้นในพนักงานทำความสะอาดจึงมีโอกาสเกิดผื่นผิวหนังอักเสบมาก Ekil Nilsson⁽²⁴⁾ และคณะ พบว่าบุคคลากรทางการแพทย์ที่ทำงานลักษณะเปียกชื้น มีโอกาสเกิดผื่นผิวหนังอักเสบมากกว่าบุคคลากรทางการแพทย์ที่ทำงานลักษณะแห้งๆ ถึง 3 เท่า⁽²²⁾

4. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการลักษณะงานบริการทำความสะอาดในประเทศไทย

ลักษณะของงานบริการทำความสะอาด เป็นการให้บริการทำความสะอาดทุกประเภทในสถานที่ต่างๆ ในหน่วยงานของรัฐบาล และเอกชน สำหรับอัตราค่าบริการ จะไม่มีการกำหนดตายตัว โดยราคาค่าบริการจะผันแปรไปตามความยากง่ายในการทำงานและเนื้องาน ส่วนใหญ่จะจัดตั้งขึ้นเป็นสถานประกอบการบริการทำความสะอาด

ข้อมูลจาก สำนักงานประกันสังคม กองทุนเงินสมทบ ปี พ.ศ.2551 ประเทศไทยมีประเภทกิจการทำความสะอาด บริการสุขาภิบาล การบำรุงรักษาสถานที่หรือบริการอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน (ประเภทกิจการ 1614) ประมาณ 5,000 แห่ง มีจำนวนพนักงานในกิจการนี้ ประมาณ 270,000 คน ตั้งอยู่ในภาคเหนือร้อยละ 9.91 ภาคกลางร้อยละ 60.11 ภาคใต้ร้อยละ 11.04 ภาคตะวันออกร้อยละ 9.91 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 9.03

ในจำนวนนี้ประมาณการว่าเป็นกิจการประเภทบริการทำความสะอาดประมาณ 260 แห่งและมีพนักงาน ประมาณ 100,000 คน ตั้งอยู่ในภาคกลางร้อยละ 58.08 ภาคเหนือร้อยละ 9.24 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 10.38 ภาคตะวันตกร้อยละ 6.92 และภาคใต้ร้อยละ 15.38 โดยจังหวัดที่มีบริษัททำความสะอาดมากที่สุด คือ กรุงเทพมหานคร มีประมาณ 80 แห่ง รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 จำนวนและร้อยละของสถานประกอบการและพนักงานทำความสะอาด

ภูมิภาค	สถานประกอบการ แห่ง (ร้อยละ)	จำนวนพนักงาน คน(ร้อยละ)
ภาคกลาง	3202(60.11)	205,221(75.94)
ภาคใต้	588(11.04)	16,070(5.95)
ภาคเหนือ	528(9.91)	14,210(5.26)
ภาคตะวันออก	528(9.91)	21,937(8.21)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	481(9.03)	12,807(4.73)
ทั้งหมด	5,327(100)	270,245(100)

5. เอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Ingrid Sivesind M.⁽¹⁾ และคณะ พบว่าในเมือง Oslo ประเทศนอร์เวย์ ในปี 2000-2001 ยังขาดความรู้เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพหรือการเจ็บป่วยที่เกิดเนื่องจากการทำงาน จึงได้การศึกษาความชุกปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นเนื่องจากการทำงานกับความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะการทำงานในประชากรทั่วไป เพื่อการป้องกันในสถานที่ทำงาน จากการศึกษาพบว่าประชากรที่ตอบแบบสอบถามเกือบร้อยละ 60 มีปัญหาสุขภาพเนื่องจากการทำงาน และในจำนวนนี้มีอาการปวดบริเวณคอและหัวไหล่ ร้อยละ 38 ปวดหลังส่วนล่าง ร้อยละ 23 ,โดยร้อยละ 74 ของอาการปวดบริเวณคอและหัวไหล่จะเกิดเนื่องจากการทำงาน ตามมาด้วยอาการปวดแขนร้อยละ 72 ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อและปวดหลังร้อยละ 50 ส่วนโรคผิวหนังอักเสบและอาการหอบหืดที่เกิดเนื่องจากการทำงานพบร้อยละ 23 และ 18 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าสัดส่วนของปัญหาสุขภาพที่พบส่วนใหญ่เกิดจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน

Luke Walshและคณะ⁽³⁾ ได้ทำการศึกษาอุบัติการณ์ของปัญหาสุขภาพที่เกิดเนื่องจากการทำงานในประเทศอังกฤษ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลอุบัติการณ์ของปัญหาสุขภาพที่เกิดเนื่องจากการทำงานจากการเก็บข้อมูลของ The Health and Occupational Reporting network (THOR) ซึ่งมีการวางแผนการเฝ้าระวังปัญหาสุขภาพในด้านสุขภาพจิต ด้านความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง และด้านความผิดปกติของผิวหนัง พบว่าในประเทศชาย หญิง มีอุบัติการณ์ของปัญหาสุขภาพที่เกิดเนื่องจากการทำงานแตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีอัตราการเกิดมากกว่าเพศชาย และจากข้อมูลของ The Occupational Physician Reporting Activity (OPRA) พบว่าสัดส่วนปัญหาสุขภาพที่เกิดเนื่องจากการทำงานสูงสุดสามลำดับในกลุ่มอุตสาหกรรมเป็นปัญหาทางด้านจิตใจ (51%) ตามมาด้วยปัญหาทางความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง (36%) ด้านโรคผิวหนัง (11%)

จากการศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการประกอบอาชีพท่าความสะอาด: ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานท่าความสะอาดที่เป็นลูกจ้างสถานประกอบการบริการท่าความสะอาด ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบาย ในการกำหนดนโยบายสนับสนุนบทบาทสถานประกอบการบริการท่าความสะอาด ให้มีมาตรการในการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงาน ทั้งในด้านการยกระดับความรู้ความสามารถในการทำงาน การจัดสวัสดิการเพื่อสร้างหลักประกันและความมั่นคงในการดำรงชีวิตแก่พนักงาน⁽³⁴⁾

Y. Chen ⁽²⁾ และคณะ ได้ทำการศึกษา การรายงานอุบัติเหตุกรณีปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ใน Scotland ในปี 2002-2003 จาก The Health and Occupational Reporting network (THOR) พบว่ามีการรายงานปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านจิตสังคม ร้อยละ 41 ,ตามมาด้วยความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างร้อยละ 31 ,โรคผิวหนังร้อยละ 16 ,โรคระบบทางเดินหายใจร้อยละ 10 ,ความผิดปกติทางการได้ยินร้อยละ 2 , และโรคติดเชื้อร้อยละ 1 และจากการรายงานอุบัติเหตุกรณีเฉลี่ยประจำปีพบอัตราอุบัติเหตุกรณีของลูกจ้างที่มีปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องจากการทำงานเป็น 86.0 ต่อจำนวนลูกจ้าง 100,000 คน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อศึกษาความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพนักงานรับจ้างทำความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

รูปแบบการวิจัย (Research Designs)

การศึกษาเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Descriptive Cross-sectional study)

ประชากร (Populations)

ประชากรเป้าหมาย (Target)

คือ พนักงานทำความสะอาดของบริษัทเอกชนที่รับจ้างทำความสะอาดซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

ประชากรศึกษา (Study population)

คือ พนักงานทำความสะอาดในบริษัทรับจ้างทำความสะอาดที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป โดยไม่มีการสูบบุหรี่ และยินดีให้ความร่วมมือ และทำงานนานเกิน 6 เดือน

ขนาดตัวอย่าง (Sample size)

เนื่องจากในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาการหาอัตราชุกของปัญหาสุขภาพของที่เกิดเนื่องจากการทำงานในพนักงานทำความสะอาด จึงคิดค่าสัดส่วน (P) ที่ 0.5 เพื่อให้ได้ขนาดตัวอย่างที่มากที่สุด ขนาดตัวอย่างใช้ความเชื่อมั่นที่ 95% โดยมีสูตรการคำนวณดังนี้

$$n = \frac{Z_{\alpha/2}^2 PQ}{d^2}$$

โดยกำหนดให้ n = ขนาดของจำนวนตัวอย่าง

$$Z_{\alpha/2} = 1.96 \text{ ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ } 95\%$$

$$Q = 1 - P = 0.5$$

$$d = \text{ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้}$$

$$\text{ในที่นี้คิดเป็น ร้อยละ 15 ของค่า } P = 0.075$$

จากการแทนค่าในสูตรจะได้จำนวนตัวอย่างที่น้อยที่สุดเท่ากับ 171 คน
กำหนดให้จำนวนผู้ที่ไม่ตอบแบบสอบถามมีประมาณร้อยละ 10 ($r = 0.10$)

$$N = \frac{n}{1 - r}$$

แทนค่าในสูตรจะได้

$$N = \frac{171}{1 - 0.10} = 190$$

ดังนั้น ต้องเตรียมแบบสอบถามอย่างน้อย 190 ชุด

ตัวอย่าง (Sample) หมายถึง พนักงานทำความสะอาดของบริษัทเอกชนที่รับจ้างทำความสะอาดซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ซึ่งในที่นี้หมายถึงโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย ซึ่งมีจำนวน 200 คน ซึ่งมีขนาดเพียงพอตามการคำนวณขนาดตัวอย่าง

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ตอบแบบสอบถามเอง ซึ่งการตอบแบบสอบถามจะได้มีการทบทวน อธิบายแบบสอบถามให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ก่อนลงมือทำ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษานี้ใช้เครื่องมือในการศึกษา คือ แบบสอบถามชนิด Self administered questionnaire โดยใช้แบบสอบถามดัดแปลงมาจาก The Nordic Musculoskeletal Questionnaire (NQM) ⁽³²⁾ ประกอบด้วยเนื้อหาส่วนที่ 1,2,3,4 ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ ที่พักอาศัย โรคประจำตัว อาชีพเสริม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลลักษณะการทำงานและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ระยะเวลาการทำงาน ลักษณะงานที่ทำ หน้าที่หลักที่รับผิดชอบ บัญญัติทางสิ่งแวดล้อมจากการทำงาน เช่น อุณหภูมิ ฝุ่นละอองหรือสารเคมี

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านจิตสังคม ประกอบด้วย ความรู้สึกต่อภาระงาน มีจำนวน 4 ข้อ, ความมีอิสระในการตัดสินใจ มีจำนวน 7 ข้อ, แรงสนับสนุนทางสังคม มีจำนวน 6 ข้อ แต่ละคำถามจะมี

คำตอบให้เลือก 5 คำตอบ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง (5 คะแนน), เห็นด้วย (4 คะแนน), ปานกลาง (3 คะแนน), ไม่เห็นด้วย (2 คะแนน), ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1 คะแนน) นำคะแนนรวมของผู้ตอบมาหาค่าเฉลี่ย แล้วนำมาจัดกลุ่มดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 1.00-2.50 จัดอยู่ในระดับต่ำ 2.51 -3.50 จัดอยู่ในระดับปานกลาง และคะแนนตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปจัดอยู่ในระดับสูง

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างโดยถามถึงอาการปวดหรือไม่สบายในส่วนต่างๆของร่างกายในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา (คำตอบที่ได้จะแบ่งเป็นมีอาการเป็นบางครั้ง เป็นประจำ เป็นเรื้อรังหรือไม่มีอาการ) อาการในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาที่ทำให้ไม่สามารถทำงานประจำวันได้ตามปกติ และอาการในช่วง 7 วันที่ผ่านมา (คำตอบที่ได้จะเป็น มีอาการหรือไม่มีอาการ)

ส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความเครียด ประกอบด้วยคำถาม 20 ข้อแต่ละคำถามจะมีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ คือ ไม่รู้สึกเครียด(1 คะแนน),รู้สึกเครียดเล็กน้อย(2 คะแนน),รู้สึกเครียดปานกลาง(3 คะแนน),รู้สึกเครียดมาก(4 คะแนน),รู้สึกเครียดมากที่สุด (5 คะแนน) มีคะแนนรวมไม่เกิน 100 คะแนน โดยผลรวมที่ได้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้ คะแนน 0 – 23 จัดว่า เครียดน้อย,คะแนน 24 – 41จัดว่า เครียดปานกลาง,คะแนน 46 – 61จัดว่า เครียดสูง,คะแนน 62 ขึ้นไป จัดว่าเครียดรุนแรง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเองโดยใช้แบบวัดความเครียดสวนปรุง⁽³²⁾

ส่วนที่ 6 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพด้านผิวหนัง ประกอบด้วย การเกิดผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือ จำนวนครั้งการเกิดอาการผื่นผิวหนังอักเสบ การเกิดผื่นก่อนหรือหลังเข้าทำงาน ผลกระทบต่อการทำงานและชีวิตประจำวัน อาการผื่นในช่วงวันหยุด โดยใช้แบบสอบถามดัดแปลงมาจาก Nordic Occupational Skin Questionnaire (NOSQ-2002)⁽³⁴⁾

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

1. ชั้นเตรียมการ

- 1.1. เสนอหัวข้อเรื่อง เขียนและเสนอโครงร่างการวิจัย
- 1.2. ส่งโครงร่างการวิจัย เข้าคณะกรรมการจริยธรรม ฝ่ายวิจัย ของจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย

- 1.3. เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย
- 1.4. ติดต่อขอหนังสือขอความร่วมมือการเข้าร่วมการศึกษาวิจัยจากภาควิชาเวชศาสตร์

ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปยังหัวหน้าพนักงานทำความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร

2. ขั้นตอนการ

2.1. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ตอบแบบสอบถามเอง ซึ่งการตอบแบบสอบถามจะได้มีการทบทวน อธิบายแบบสอบถามให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ก่อนลงมือทำ โดยให้พนักงานเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตัวเอง และติดตามเก็บแบบสอบถามคืนภายในเวลา 2 สัปดาห์ถึง 1 เดือน

2.2. ตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูล แปลข้อมูลที่ได้เป็นรหัสตามคู่มือลงรหัสที่จัดเตรียมไว้บันทึกข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

รวบรวมแบบสอบถามทั้งหมด ตรวจสอบความถูกต้องก่อนบันทึกลงระบบคอมพิวเตอร์ จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS 16.00 for windows โดยมีแนวทางการวิเคราะห์ ดังนี้

5. ความชุกของการเกิดปัญหาด้านความเครียด ปัญหาความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างที่เกี่ยวข้องจากการทำงาน และปัญหาผิวหนังอักเสบ วิเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบ ทั้งอัตราชุกรวมและอัตราชุกจำเพาะ ,สัดส่วนของปัญหาสุขภาพนำเสนอในรูปร้อยละ
6. ข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น อายุ รายได้ อายุการทำงาน ระยะเวลาการทำงาน วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
7. ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น เพศ ระดับการศึกษา ลักษณะหน้าที่ที่รับผิดชอบ วิเคราะห์และนำเสนอโดยใช้ความถี่และร้อยละ

หาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างกับปัจจัยที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การทดสอบไคสแควร์ (χ^2 test)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพนักงานรับจ้างทำความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 200 คน โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาทั้งหมด 6 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ โรคประจำตัว อาชีพเสริม
- ส่วนที่ 2. ข้อมูลลักษณะการทำงานและสิ่งแวดล้อม
- ส่วนที่ 3. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านจิตสังคม
- ส่วนที่ 4. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง
- ส่วนที่ 5. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความเครียด
- ส่วนที่ 6. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพด้านผิวหนัง

ผลการวิเคราะห์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ประชากรกลุ่มศึกษาเป็นพนักงานรับจ้างทำความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งประชากรตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 200 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับทั้งสิ้น 177 คน คิดเป็นร้อยละ 88.5

ผู้เข้าร่วมการศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 58.8 มีอายุเฉลี่ยโดยรวมทั้งเพศชายและเพศหญิง 35.5 ปี มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 12.1 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 27.1 การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาร้อยละ 66.7 มัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 29.4 มีสถานภาพสมรส แต่งงานแล้วมากที่สุดร้อยละ 55.7 มีโรคประจำตัวร้อยละ 10.8 ที่พบได้บ่อย ได้แก่ ความดันโลหิตสูงและโรคภูมิแพ้ ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมคิดเป็นร้อยละ 94.3 รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของประชากรกลุ่มศึกษาในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา (n=177)

ลักษณะ	จำนวน (ร้อยละ)
เพศ	
หญิง	157(88.7)
ชาย	20(11.3)
อายุ (ปี)	
≤ 20	34 (19.2)
21-30	28 (15.8)
31-40	48 (27.1)
41-50	47(26.6)
51-60	19(10.7)
>60	1(0.6)
Mean=35.5 , S.D.=12.1, Min=18, Max=65	
สถานภาพสมรส	
แต่งงาน	98(55.4)
โสด	53(29.9)
หย่าร้าง /หม้าย/ แยกกันอยู่	25(14.1)
ไม่ตอบ	1(0.6)
การศึกษา	
ประถมศึกษา	118(66.7)
มัธยมศึกษาตอนต้น	52 (29.4)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	6(3.4)
ปริญญาตรี	1(0.6)

ตารางที่ 4.1(ต่อ) ข้อมูลทั่วไปของประชากรกลุ่มศึกษาในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา (n=177)

ลักษณะ	จำนวน (ร้อยละ)
รายได้	
4,000 – 5,000 บาทต่อเดือน	46(26.0)
5,001 – 6,000 บาทต่อเดือน	48(27.1)
6,001 – 7,000 บาทต่อเดือน	26(14.7)
7,001 – 8,000 บาทต่อเดือน	47(26.6)
มากกว่า 8,000 บาทต่อเดือน	7(4.0)
ไม่ตอบ	3(1.7)
โรคประจำตัว	
ไม่มี	133(75.1)
ไม่ทราบ	25(14.1)
มี	19 (10.7)
โรคความดันโลหิตสูง	3 (1.7)
โรคภูมิแพ้	3 (1.7)
โรคกระเพาะอาหาร	2 (1.1)
ไมเกรน	2 (1.1)
ไม่ตอบ	9(5.1)
อาชีพเสริม	
ไม่มี	166(93.7)
มี	10(5.6)
ไม่ตอบ	1(0.6)

ส่วนที่ 2

ข้อมูลสภาพการทำงานและสิ่งแวดล้อม

2.1 ข้อมูลระยะเวลาการทำงานและลักษณะการทำงาน

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุการทำงานเฉลี่ย 3.64 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.06 ปี โดยมีระยะเวลาทำงานอยู่ในช่วงน้อยกว่า 1 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 46.3) มีวันทำงานเฉลี่ย 6.13 วันต่อสัปดาห์ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.5 วันต่อสัปดาห์ ส่วนใหญ่ทำงาน 6 วันต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 73.4) ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ย 8.85 ชั่วโมงต่อวัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.71 ชั่วโมงต่อวัน ส่วนใหญ่ทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวันหรือน้อยกว่า (ร้อยละ 73.4) ระยะเวลาการทำงานติดต่อกันโดยไม่หยุดพักเฉลี่ย 5.11 ชั่วโมง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.48 ชั่วโมงส่วนมากอยู่ในช่วง 4-6 ชั่วโมง (ร้อยละ 41.2) และส่วนมากทำงานเฉพาะตอนกลางวัน (ร้อยละ 92.6) ดังแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลระยะเวลาการทำงานและลักษณะการทำงาน ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา
(n = 177)

ลักษณะ	จำนวน (ร้อยละ)
ระยะเวลาการทำงาน (ปี)	
<1	82 (46.3)
1-5	58 (32.8)
6-10	23 (13.0)
11-15	12(6.8)
>15	2(1.1)
Mean=3.64 , S.D.=4.06, Min=0.5, Max=20.0	
จำนวนวันทำงานต่อสัปดาห์	
5 วัน	12(6.8)
6 วัน	130(73.4)
7 วัน	35(19.8)
Mean=6.13, S.D.=0.5, Min=5, Max=7	
ชั่วโมงการทำงานต่อวัน (ชั่วโมง)	
≤ 8	130(73.4)
>8	47(26.6)

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) ข้อมูลระยะเวลาการทำงานและลักษณะการทำงานในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา
(n = 177)

ลักษณะ	จำนวน (ร้อยละ)
ระยะเวลาการทำงานติดต่อกันโดย	
ไม่หยุดพักในแต่ละวัน (ชั่วโมง)	
1-3	49 (27.7)
4-6	73 (41.2)
7-9	36 (20.3)
10-12	7(4.0)
>12	12(6.8)
Mean=5.11 , S.D.=2.48, Min=1, Max=16	
ลักษณะการทำงาน	
ทำงานเฉพาะกลางวัน	92(52.0)
ทำงานเป็นกะ	85(48.0)
หน้าที่ที่รับผิดชอบ (พนักงาน 1 คนอาจทำหลายหน้าที่)	
ล้างห้องน้ำ	165(93.2)
ทำความสะอาดพื้น	162(91.5)
ทิ้งขยะ	157(88.7)
เช็ดกระจก	140(79.1)
เช็ดทำความสะอาดเฟอร์นิเจอร์	123(69.5)
ขัดพื้นลงเคลือบเงา	100(56.5)

2.2 ข้อมูลลักษณะท่าทางการทำงาน

พบว่า ส่วนใหญ่การทำงานต้องนั่งหรือยืนนานๆมากกว่า 2 ชั่วโมงติดต่อกัน (ร้อยละ 59.9) ต้องใช้มือทำท่าทางซ้ำๆ ตลอดเวลา(ร้อยละ 65.0) ท่าทางการทำงานต้องเอื้อมมือหยิบของบนที่สูงเหนือศีรษะ(ร้อยละ 44.1) การทำงานต้องออกแรงมากกว่าปกติ(ร้อยละ 55.9) ท่าทางการทำงานต้องโน้มตัวทำงาน (ร้อยละ 73.4) ท่าทางการทำงานต้องหันหรือบิดคอ (ร้อยละ 60.5) ท่าทางการทำงานต้องเอี้ยวหรือบิดตัว (ร้อยละ 68.4) ดังแสดงในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลลักษณะท่าทางการทำงานในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา (n=177)

ลักษณะท่าทางการทำงาน	รวม(ร้อยละ)
นั่งหรือยืนนาน ๆ มากกว่า 2 ชั่วโมงติดต่อกัน	
ใช่	106(59.9)
ไม่ใช่	71(40.1)
รวม	177(100)
ใช้มือทำท่าทางซ้ำ ๆ ตลอดเวลา	
ใช่	115(65.0)
ไม่ใช่	62(35.0)
รวม	177(100)
ต้องเอื้อมมือหยิบของบนที่สูงเหนือศีรษะ	
ใช่	78(44.1)
ไม่ใช่	99(55.9)
รวม	177(100)
การทำงานต้องออกแรงมากกว่าปกติ	
ใช่	99(55.9)
ไม่ใช่	78(44.1)
รวม	177(100)

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) ข้อมูลลักษณะท่าทางการทำงานในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา (n=177)

ลักษณะท่าทางการทำงาน	รวม(ร้อยละ)
ท่าทางการทำงานต้องโน้มตัวทำงาน	
ใช่	130(73.4)
ไม่ใช่	47(26.6)
รวม	177(100)
ท่าทางการทำงานต้องหันหรือบิดคอ	
ใช่	107(60.5)
ไม่ใช่	70(39.5)
รวม	177(100)
ท่าทางการทำงานต้องเอี้ยวหรือบิดตัว	
ใช่	121(68.4)
ไม่ใช่	56(31.6)
รวม	177(100)

2.2 ข้อมูลสิ่งแวดล้อมในที่ทำงาน

จากการตอบแบบสอบถามพบว่า ร้อยละ 63.3 ของกลุ่มตัวอย่างต้องทำงานสัมผัสกับฝุ่นละอองหรือสารเคมี มีการทำงานในอากาศร้อนอบอ้าวร้อยละ 41.2 ต้องสัมผัสกลิ่นจากควันหรือสารที่ก่อให้เกิดความรำคาญร้อยละ 25.4และการทำงานมีแสงสว่างไม่เพียงพอร้อยละ 13.0 ดังแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลสิ่งแวดลอมในที่ทำงานในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา (n=177)

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม	รวม(ร้อยละ)
ฝุ่นละอองหรือสารเคมี	
มี	112(63.3)
ไม่มี	64(36.2)
ไม่ตอบ	1(0.6)
รวม	177(100)
อากาศร้อนอบอ้าว	
มี	73(41.2)
ไม่มี	103(58.2)
ไม่ตอบ	1(0.6)
รวม	177(100)
กลิ่นจากควันหรือสารที่ก่อให้เกิดความรำคาญ	
มี	45(25.4)
ไม่มี	131(74.0)
ไม่ตอบ	1(0.6)
รวม	177(100)
แสงสว่างไม่เพียงพอ	
ใช่	23(13.0)
ไม่ใช่	153(86.4)
ไม่ตอบ	1(0.6)
รวม	177(100)
เสียงดัง	
มี	53(29.9)
ไม่มี	123(69.5)
ไม่ตอบ	1(0.6)
รวม	177(100)

ส่วนที่ 3

ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านจิตสังคม

3.1 ความรู้สึกต่อภาระงาน

พบว่ามีความรู้สึกเครียดขณะทำงาน ประมาณ 1 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่าง มีความรู้สึกว่าการทำงานในแต่ละวันมากเกินไป ประมาณ 1 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่าง มีความรู้สึกเหนื่อยมากหลังเลิกงาน ประมาณ 1 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่าง และรู้สึกว่าเวลาพักในแต่ละวันน้อยเกินไป ประมาณ 1 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ร้อยละของความรู้สึกต่อภาระงานของพนักงานทำความสะอาดในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา (n=177)

ความรู้สึกต่อภาระงาน	ร้อยละ			รวม
	เห็นด้วย/เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย/ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
เครียดขณะทำงาน	23.8	63.8	12.4	100
การทำงานในแต่ละวันมากเกินไป	28.3	54.8	16.9	100
เหนื่อยมากหลังเลิกงาน	39.0	48.6	12.4	100
เวลาพักในแต่ละวันน้อยเกินไป	28.2	47.5	24.3	100

3.2 ความรู้สึกอิสระในการตัดสินใจ

พบว่า พนักงานทำความสะอาด มีความสุขและความพึงพอใจต่องานมากกว่า 1 ใน 2 (ร้อยละ 57.6) มีการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองประมาณ 1 ใน 2 (ร้อยละ 46.9) และการทำงานมีโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มีประมาณ 1 ใน 2 (ร้อยละ 43.5) มีความคิดว่าการทำงานเหมาะสมกับอาชีพของท่านมากกว่า 1 ใน 3 (ร้อยละ 40.1) มีความคิดว่าอาชีพที่ทำเป็นอาชีพที่น่าสนใจประมาณ 1 ใน 3 (ร้อยละ 36.2) อาชีพมีความหลากหลายไม่น่าเบื่อมากกว่า 1 ใน 4 (ร้อยละ 28.2) และ พบคิดว่ามีโอกาสจัดตารางการทำงานเองประมาณ 1 ใน 4 (ร้อยละ 25.4) ดังแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ร้อยละของความรู้สึกอิสระในการตัดสินใจของพนักงานทำความสะอาดในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา (n=177)

ความรู้สึกอิสระในการตัดสินใจ	ร้อยละ			รวม
	เห็นด้วย/ เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย/ไม่ เห็นด้วยอย่าง ยิ่ง	
มีความสุขและพึงพอใจต่องาน	57.6	37.9	4.5	100
ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง	46.9	44.6	8.5	100
การทำงานมีโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ	43.5	35.6	20.9	100
คิดว่าการทำงานเหมาะสมกับอาชีพ ของท่าน	40.1	49.7	10.2	100
คิดว่าอาชีพที่ทำเป็นอาชีพที่น่าสนใจ	36.2	56.5	7.3	100
คิดว่าอาชีพหลากหลายไม่น่าเบื่อ	28.2	62.7	9.1	100
มีโอกาสจัดตารางการทำงาน	25.4	45.8	28.8	100

3.3 แรงสนับสนุนทางสังคม

พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่ามีแรงสนับสนุนทางสังคมที่ดีในด้านความสัมพันธ์ที่ดีกับพนักงานคนอื่นเกือบ 2 ใน 3 (ร้อยละ 63.3) คิดว่ามีเพื่อนร่วมงานที่ดีเกือบ 2 ใน 3 (ร้อยละ 62.7) มีการช่วยกันแก้ปัญหาขณะปฏิบัติงานมากกว่า 1 ใน 2 (ร้อยละ 58.8) มีหัวหน้าถามความคิดเห็นเมื่อเกิดปัญหาเกือบ 1 ใน 2 (ร้อยละ 46.3) และส่วนใหญ่มีความคิดว่าหัวหน้ายอมรับฟังความคิดเห็นเกือบ 1 ใน 2 (ร้อยละ 44.6) แต่มีการรวมกลุ่มระหว่างพนักงานน้อยมาก (ร้อยละ 4.5) ดังแสดงในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ร้อยละของความรู้สึกต่อแรงสนับสนุนทางสังคมของพนักงานทำความสะอาดในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา (n=177)

แรงสนับสนุนทางสังคม	ร้อยละ			รวม
	เห็นด้วย/ เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ปาน กลาง	ไม่เห็นด้วย/ไม่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
มีความสัมพันธ์ที่ดีกับพนักงานคนอื่น	63.2	32.8	4.0	100
มีเพื่อนร่วมงานที่ดี	62.7	33.3	4.0	100
มีการช่วยกันแก้ปัญหาขณะทำงาน	58.7	37.3	4.0	100
หัวหน้าถามความคิดเห็นเมื่อเกิดปัญหา	46.3	43.5	10.2	100
หัวหน้ายอมรับฟังความคิดเห็น	44.6	50.3	5.1	100
มีการรวมกลุ่มระหว่างพนักงาน	4.5	26.0	69.5	100

3.4 ระดับความรู้สึกต่อปัจจัยด้านจิตสังคม

เมื่อนำข้อมูลปัจจัยด้านจิตสังคมในด้านต่างๆมาจำแนกเป็นระดับความรู้สึก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความรู้สึกต่อภาระงานในระดับปานกลาง(ร้อยละ 62.7) มีความอิสระในการตัดสินใจระดับปานกลาง (ร้อยละ 62.1) และมีแรงสนับสนุนทางสังคมในระดับปานกลาง (ร้อยละ 61.6) ดังแสดงในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละของระดับความรู้สึกต่อปัจจัยด้านจิตสังคมในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา

ปัจจัยด้านจิตสังคม	รวม(ร้อยละ)
ความรู้สึกต่อภาระงาน	
ระดับต่ำ	27(15.3)
ระดับปานกลาง	111(62.7)
ระดับสูง	39(22.0)
รวม	177(100)
ความอิสระในการตัดสินใจ	
ระดับต่ำ	9 (5.1)
ระดับปานกลาง	110(62.1)
ระดับสูง	58(32.8)
รวม	177(100)
แรงสนับสนุนทางสังคม	
ระดับต่ำ	5(2.8)
ระดับปานกลาง	109(61.6)
ระดับสูง	63(35.6)
รวม	177(100)

ส่วนที่ 4

ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพด้านกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง

4.1. ความชุกของการเกิดอาการทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา

ความชุกของการเกิดอาการทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง (ส่วนต่างๆ ของร่างกาย 15 ส่วน) ในพนักงานทำความสะอาดในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมาอย่างน้อย 1 ตำแหน่งของร่างกาย รวมทั้งเพศชายและเพศหญิงเท่ากับร้อยละ 86.4 (153/177) จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามความชุกของการเกิดอาการทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในส่วนต่างๆ ของร่างกาย 15 ส่วน ดังแสดงในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ร้อยละของความชุกของความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา แยกตามความถี่ของการมีอาการ (n=177)

ตำแหน่งของร่างกาย	อาการผิดปกติ จำนวน(ร้อยละ)				ความชุกใน 6 เดือนที่ผ่านมา
	ไม่มีอาการ	มีอาการ เป็นบางครั้ง	มีอาการ เป็นประจำ	มีอาการเรื้อรัง	
1. ส่วนคอ	92(52.0)	76(42.9)	9(5.1)	0(0)	85(48.0)
2. หลังส่วนบน	100(56.5)	56(31.6)	16(9.0)	5(2.8)	77(43.5)
3. หลังส่วนล่าง	86(48.6)	72(40.7)	14(7.9)	5(2.8)	91(51.4)
4. ไหล่ข้างซ้าย	112(63.3)	54(30.5)	11(6.2)	0(0)	65(36.7)
5. ไหล่ข้างขวา	112(63.3)	57(32.2)	8(4.5)	0(0)	65(36.7)
6. ข้อศอกซ้าย	137(77.4)	32(18.1)	6(3.4)	2(1.1)	40(22.6)
7. ข้อศอกขวา	136(76.8)	35(19.8)	6(3.4)	0(0)	41(23.2)
8. ข้อมือ/มือข้างซ้าย	117(66.1)	52(29.4)	8(4.5)	0(0)	60(33.8)
9. ข้อมือ/มือข้างขวา	112(63.3)	55(31.1)	10(5.6)	0(0)	65(36.7)
10. สะโพก/ต้นขาซ้าย	119(67.2)	45(25.4)	13(7.3)	0(0)	58(32.8)
11. สะโพก/ต้นขาขวา	120(67.8)	45(25.4)	11(6.2)	1(0.6)	57(32.2)
12. เข่าข้างซ้าย	104(58.8)	62(35.0)	11 (6.2)	0(0)	73(41.2)
13. เข่าข้างขวา	102(57.6)	63(35.6)	12(6.8)	0(0)	75(42.4)
14. ข้อเท้า/เท้าซ้าย	123(69.5)	40(22.6)	14(7.9)	0(0)	54(30.5)
15. ข้อเท้า/เท้าขวา	112(63.3)	53(29.9)	12(6.8)	0(0)	65(36.7)

จากตารางที่ 4.9 ความชุกของการเกิดอาการทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างตามส่วนต่างๆ ของร่างกายในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาในพนักงานทำความสะอาดโดยรวมสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ หลังส่วนล่าง ส่วนคอ หลังส่วนบน มีอาการเป็นบางครั้งได้แก่ ส่วนคอ หลังส่วนล่าง เข่าข้างขวา มีอาการเป็นประจำได้แก่ หลังส่วนบน หลังส่วนล่าง สะโพก/ต้นขาซ้าย และมีอาการเรื้อรังได้แก่ หลังส่วนบน หลังส่วนล่าง ข้อศอกซ้าย ตามลำดับ

4.2 อาการปวดในตำแหน่งต่างๆกับการเกิดผลกระทบต่อการทำงานประจำวัน

พบว่า อาการปวดบริเวณหลังส่วนบนมีผลกระทบต่อการทำงานประจำวันมากที่สุด (ร้อยละ 16.4) รองลงมาคือบริเวณคอ (ร้อยละ 15.3) และบริเวณข้อเท้า/เท้าขวา (ร้อยละ 14.1) ตามลำดับ ส่วนบริเวณที่อาการปวดไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานมากที่สุดคือข้อศอกซ้าย (ร้อยละ 97.7) ข้อศอกขวา (ร้อยละ 94.9) และสะโพก/ต้นขาซ้าย (ร้อยละ 93.8) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละของอาการปวดในตำแหน่งต่างๆกับการเกิดผลกระทบต่อการทำงานประจำวันในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา (n=177)

ตำแหน่งของร่างกาย	อาการผิดปกติ จำนวน(ร้อยละ)	
	มีผลกระทบ	ไม่มีผลกระทบ
1. ส่วนคอ	27(15.3)	150(84.7)
2. หลังส่วนบน	29(16.4)	148(83.6)
3. หลังส่วนล่าง	24(13.6)	153(86.4)
4. ไหล่ข้างซ้าย	21(11.9)	156(88.1)
5. ไหล่ข้างขวา	18(10.2)	159(89.8)
6. ข้อศอกซ้าย	4(2.3)	173(97.7)
7. ข้อศอกขวา	9(5.1)	168(94.9)
8. ข้อมือ/มือข้างซ้าย	18(10.2)	159(89.8)
9. ข้อมือ/มือข้างขวา	17(9.6)	160(90.4)
10. สะโพก/ต้นขาซ้าย	11(6.2)	166(93.8)
11. สะโพก/ต้นขาขวา	12(6.8)	165(93.2)
12. เข่าข้างซ้าย	24(13.6)	153(86.4)
13. เข่าข้างขวา	18(10.2)	159(89.8)
14. ข้อเท้า/เท้าซ้าย	19(10.7)	158(89.3)
15. ข้อเท้า/เท้าขวา	25(14.1)	152(85.9)

4.3 สาเหตุที่คาดว่าทำให้เกิดอาการทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง

จากผู้ตอบแบบสอบถามที่ตอบว่ามีอาการทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างตามส่วนต่างๆ ของร่างกายในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา จำแนกผู้ตอบแบบสอบถามออกตามสาเหตุที่คาดว่าทำให้เกิดอาการดังกล่าว สาเหตุที่คาดว่าทำให้เกิดอาการทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างเกิดจากการทำงานสูงที่สุด (ร้อยละ 65.0) ดังแสดงในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 แสดงร้อยละและจำนวนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาเหตุที่คาดว่าทำให้เกิดอาการทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา (n=177)

สาเหตุที่คาดว่าทำให้เกิดอาการทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง	จำนวน(ร้อยละผู้มีอาการ)
ไม่ปวด	24(13.6)
มีอาการปวด	153(86.4)
สาเหตุ	
เกิดจากการทำงาน	114(64.4)
เกิดจากงานอดิเรก	4(2.3)
เกิดจากการเล่นกีฬา	8(4.5)
เกิดจากการทำงานบ้าน	13(7.3)
เกิดจากสาเหตุอื่นๆ	14(7.9)

ส่วนที่ 5

ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความเครียด

ความชุกของการเกิดปัญหาด้านความเครียดในระดับต่างๆ ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา

จากการตอบแบบสอบถามที่มีความรู้สึกรู้สีกต่อเหตุการณ์ต่างๆ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเครียดอยู่ในเกณฑ์ปกติร้อยละ 68.4 มีความเครียดอยู่ในเกณฑ์เกินปกติร้อยละ 31.6 โดยจำแนกเป็นมีความเครียดอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด (ร้อยละ 58.8) รองลงมา มีความเครียดอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 22.6) และมีความเครียดในระดับต่ำ (ร้อยละ 9.6) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 จำนวนและร้อยละของความเครียดในระดับต่างๆ ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา (n=177)

ระดับความเครียด	จำนวน (ร้อยละ)
ความเครียดอยู่ในระดับต่ำ	17(9.6)
ความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง	104(58.8)
ความเครียดอยู่ในระดับสูง	40(22.6)
ความเครียดอยู่ในระดับรุนแรง	16(9.0)
รวม	177(100)

ส่วนที่ 6

ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพด้านผิวหนัง

ความชุกของการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือหลังจากการ
เข้าทำงานในบริษัททำความสะอาดในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา

จากข้อมูลพบว่าความชุกของการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและ
มือหลังจากที่เข้าทำงานในบริษัททำความสะอาดในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาร้อยละ 15.8 (28/177)
รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 จำนวนและร้อยละของความชุกรวมของการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนัง
อักเสบบริเวณแขนและมือหลังจากที่เข้าทำงานในบริษัททำความสะอาดในช่วง 6
เดือนที่ผ่านมา

ลักษณะ	จำนวน(ร้อยละ)
มีอาการทางผิวหนังหลังเข้าทำงานในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา	
มี	28(15.8)
ไม่มี	113(63.8)
ไม่แน่ใจ	36(20.3)
รวม	177(100)

ส่วนที่ 7

ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน

7.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการเกิดปัญหาด้านความเครียด การเกิดความผิดปกติทางระบบ กล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง และการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา

จากการทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ Chi square สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับการเกิดปัญหาด้านความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$ แต่ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างเพศ โรคประจำตัว และการมีอาชีพเสริม กับการเกิดปัญหาด้านความเครียด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เพศและอายุมีความสัมพันธ์กับ การเกิดความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$ แต่ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่าง โรคประจำตัว และการมีอาชีพเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เพศมีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$ แต่ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างอายุ โรคประจำตัว และการมีอาชีพเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 4.14, 4.15 และ 4.16

ตารางที่ 4.14 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเกิดปัญหาด้าน
ความเครียดในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา (n = 177)

ลักษณะ	จำนวน	จำนวนคนที่มีการเกิดปัญหาด้าน ความเครียด	
		จำนวน(ร้อยละ)	p-value
เพศ			
ชาย	20	5(25.0)	P=0.821
หญิง	157	43(28.4)	
อายุ (ปี)			
≤ 35	84	31(36.9)	P<0.05
36-50	73	14(19.2)	
> 50	20	39(15)	
โรคประจำตัว			
มี	19	7(36.8)	P=0.457
ไม่มี	133	33(24.8)	
ไม่ทราบ	25	8(32.0)	
อาชีพเสริม			
มี	10	5(50.0)	P=0.970
ไม่มี	166	43(25.9)	

ตารางที่ 4.15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเกิดความผิดปกติทางระบบ กล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา (n = 177)

ลักษณะ	จำนวน	จำนวนคนที่มีการเกิดความผิดปกติทางระบบ กล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง	
		จำนวน(ร้อยละ)	
เพศ			
ชาย	20	10(50.0)	P<0.01
หญิง	157	143(91.1)	
อายุ (ปี)			
≤ 35	84	66(78.6)	p<0.05
36-50	73	68(93.2)	
> 50	20	19(95.0)	
โรคประจำตัว			
มี	19	19(100)	P=0.166
ไม่มี	133	112(84.2)	
ไม่ทราบ	24	22(88.0)	
อาชีพเสริม			
มี	10	8(80)	P=0.540
ไม่มี	166	144(86.8)	

ตารางที่ 4.16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา (n = 177)

ลักษณะ	จำนวน	จำนวนคนที่มีการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือ	
		จำนวน(ร้อยละ)	p-value
เพศ			
ชาย	20	0(0)	p<0.01
หญิง	157	28(17.8)	
อายุ (ปี)			
≤35	84	11(13.6)	P=0.232
36-50	73	15(19.7)	
>50	20	2(10.0)	
โรคประจำตัว			
มี	19	3(15.8)	P=0.909
ไม่มี	133	20(15.0)	
ไม่ทราบ	25	5(20.0)	
อาชีพเสริม			
มี	10	3(30.0)	P=0.196
ไม่มี	166	25(15.1)	

7.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจากการทำงานกับการเกิดปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา

พบว่า จากการทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ Chi square สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจากการทำงานทั้งจำนวนวันต่อสัปดาห์ในการทำงาน ชั่วโมงการทำงานต่อวัน ลักษณะการทำงานเป็นกะ กับการเกิดปัญหาด้านความเครียด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$ แต่ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่าง ระยะเวลาการทำงาน และระยะเวลาการทำงานติดต่อกันโดยไม่หยุดพักในแต่ละวัน กับการเกิดปัญหาด้านความเครียด กับการเกิดปัญหาด้านความเครียด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พบว่าระยะเวลาการทำงาน ลักษณะการทำงานเป็นกะมีความสัมพันธ์กับการเกิดความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$ แต่ไม่พบว่าจำนวนวันต่อสัปดาห์ในการทำงาน ชั่วโมงการทำงานต่อวันและระยะเวลาการทำงานติดต่อกันโดยไม่หยุดพักในแต่ละวันมีความสัมพันธ์กับการเกิดความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ไม่พบว่ามีปัจจัยจากการทำงานมีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 4.17, 4.18 , 4.19, 4.20, 4.21, 4.22 และ 4.23

ตารางที่ 4.17 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจากการทำงานกับการเกิดปัญหาด้าน
ความเครียดในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา(n = 177)

ลักษณะ	จำนวน	จำนวนคนที่มีการเกิดปัญหาด้าน ความเครียด	
		จำนวน(ร้อยละ)	p-value
ระยะเวลาการทำงาน (ปี)			P=0.103
<5	140	42(76.4)	
5-10	23	2(65.2)	
>10	14	4(92.9)	
สัปดาห์การทำงาน (วัน)			p<0.05
5	12	0(0)	
6	130	33(25.4)	
7	35	15(77.1)	
ชั่วโมงการทำงานต่อวัน (ชั่วโมง)			P< 0.01
≤ 8	130	24(74.6)	
>8	47	24(80.9)	
ระยะเวลาการทำงานติดต่อกัน โดยไม่หยุดพักในแต่ละวัน (ชั่วโมง)			P=0.287
≤ 6	122	36(72.1)	
>6	55	12(85.5)	
ลักษณะการทำงาน			P< 0.01
เฉพาะกะเช้าหรือบ่าย	92	33(35.9)	
เป็นกะ	85	15(17.7)	

ตารางที่ 4.18 จำนวนและร้อยละของการเกิดปัญหาด้านความเครียดในแต่ละหน้าที่ที่รับผิดชอบ (n=177)

ลักษณะ	จำนวน	จำนวนคนที่มีการเกิดปัญหาด้านความเครียด	
		จำนวน(ร้อยละ)	
หน้าที่ที่รับผิดชอบ (พนักงาน 1 คนอาจทำหลายหน้าที่)			
ทำความสะอาดพื้น	162	43(26.5)	
ล้างห้องน้ำ	165	47(28.5)	
เช็ดกระจก	140	39(27.9)	
เช็ดทำความสะอาดเฟอร์นิเจอร์	123	29(23.6)	
ทิ้งขยะ	157	44(28.0)	
ขีดพื้นลงเคลือบเงา	100	27(27.0)	

ตารางที่ 4.19 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจากการทำงานกับการเกิดความผิดปกติทางระบบ กล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา(n = 177)

ลักษณะ	จำนวน	จำนวนคนที่มีการเกิดความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง	
		จำนวน(ร้อยละ)	p-value
ระยะเวลาการทำงาน (ปี)			p<0.05
<5	140	116(82.9)	
5-10	23	23(100.0)	
>10	14	14(100.0)	
สัปดาห์การทำงาน (วัน)			P=0.885
5	12	10(83.3)	
6	130	112(86.2)	
7	35	31(88.6)	

ตารางที่ 4.20 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจากการทำงานกับการเกิดความผิดปกติทางระบบ กล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา(n = 177)

ลักษณะ	จำนวน	จำนวนคนที่มีการเกิดความผิดปกติทางระบบ กล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง	
		จำนวน(ร้อยละ)	p-value
ชั่วโมงการทำงานต่อวัน (ชั่วโมง)			P=0.755
≤ 8	130	113(86.9)	
>8	47	40(85.1)	
ระยะเวลาการทำงานติดต่อกันโดยไม่หยุดพักในแต่ละวัน(ชั่วโมง)			P=0.489
≤ 6	122	104(85.3)	
>6	55	49(89.1)	
ลักษณะการทำงาน			p<0.01
เฉพาะกะเช้าหรือบ่าย	92	72(78.3)	
เป็นกะ	85	81(95.3)	

ตารางที่ 4.21 จำนวนและร้อยละของการเกิดความผิดปกติทางระบบ กล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในแต่ละหน้าที่ที่รับผิดชอบ(n=177)

ลักษณะ	จำนวน	จำนวนคนที่มีการเกิดความผิดปกติทางระบบ กล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง
		จำนวน(ร้อยละ)
หน้าที่ที่รับผิดชอบ (พนักงาน 1 คนอาจทำหลายหน้าที่)		
ทำความสะอาดพื้น	162	140(86.4)
ล้างห้องน้ำ	165	143(86.7)
เช็ดกระจก	140	124(88.6)
เช็ดทำความสะอาดเฟอร์นิเจอร์	123	108(87.8)
ทิ้งขยะ	157	140(89.2)
ขัดพื้นลงเคลือบเงา	100	88(88.0)

ตารางที่ 4.22 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจากการทำงานกับการเกิดอาการทางผิวหนังผื่น
ผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา(n = 177)

ลักษณะ	จำนวน	จำนวนคนที่มีการเกิดอาการทางผิวหนังผื่น ผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือ	
		จำนวน(ร้อยละ)	p-value
ระยะเวลาการทำงาน (ปี)			P=0.340
<5	140	19(13.6)	
5-10	23	5(21.7)	
>10	14	4(28.6)	
สัปดาห์การทำงาน (วัน)			P=0.963
5	12	2(16.7)	
6	130	21(16.2)	
7	35	5(14.3)	
ชั่วโมงการทำงานต่อวัน (ชั่วโมง)			P=0.464
≤ 8	130	23(17.7)	
> 8	47	5(10.6)	
ระยะเวลาการทำงานติดต่อกันโดย ไม่หยุดพักในแต่ละวัน(ชั่วโมง)			P=0.990
≤ 6	122	19(15.6)	
> 6	55	9(16.4)	
ลักษณะการทำงาน			P=0.121
เฉพาะกะเช้าหรือบ่าย	92	10(10.9)	
เป็นกะ	85	18(21.2)	

ตารางที่ 4.23 จำนวนและร้อยละของการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือในแต่ละหน้าที่รับผิดชอบ(n=177)

ลักษณะ	จำนวน	จำนวนคนที่มีการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือ
		จำนวน(ร้อยละ)
หน้าที่ที่รับผิดชอบ (พนักงาน 1 คนอาจทำหลายหน้าที่)		
ทำความสะอาดพื้น	162	140(86.4)
ล้างห้องน้ำ	165	143(86.7)
เช็ดกระจก	140	124(88.6)
เช็ดทำความสะอาดเฟอร์นิเจอร์	123	108(87.8)
ทิ้งขยะ	157	140(89.2)
ขัดพื้นลงเคลือบเงา	100	88(88.0)

7.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตสังคมกับการเกิดความผิดปกติปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา

พบว่า ในพนักงานที่มีความรู้สึกต่อภาระงานระดับปานกลางเกิดปัญหาด้านความเครียดเกือบ 1 ใน 3 พนักงานที่มีความอิสระในการตัดสินใจระดับต่ำเกิดปัญหาด้านความเครียดเกือบ 1 ใน 2 และพนักงานที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมระดับต่ำเกิดปัญหาด้านความเครียดเกือบ 2 ใน 3

พนักงานที่มีความรู้สึกต่อภาระงานระดับต่ำเกิดความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างมากกว่า 9 ใน 10 พนักงานที่มีความอิสระในการตัดสินใจระดับสูงเกิดความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างเกือบ 9 ใน 10 และพนักงานที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมระดับสูงเกิดความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างเกือบ 9 ใน 10

พนักงานที่มีความรู้สึกต่อภาระงานระดับปานกลางเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือเกือบ 2 ใน 5 พนักงานที่มีความอิสระในการตัดสินใจระดับต่ำเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือเกือบ 1 ใน 2 และพนักงานที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมระดับต่ำเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือมากกว่า 1 ใน 3 ดังแสดงในตารางที่ 4.24

ปัจจัย	จำนวน	จำนวนคนที่มีการเกิดปัญหา	จำนวนคนที่มีการเกิดความ	จำนวนคนที่มีการเกิดอาการทาง
		ด้านความเครียด	ผิดปกติทางระบบ กล้ามเนื้อและ กระดูกโครงร่าง	ผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณ แขนแลมือ
		จำนวน(ร้อยละ)	จำนวน(ร้อยละ)	จำนวน(ร้อยละ)
ความรู้สึกรู้สึกต่อภาระงาน				
ระดับต่ำ	42	9(21.4)	39(92.9)	6(14.3)
ระดับปานกลาง	113	36(31.9)	98(86.7)	21(18.6)
ระดับสูง	22	3 (13.6)	16 (72.7)	1 (4.6)
ความอิสระในการตัดสินใจ				
ระดับต่ำ	9	4(44.4)	7(77.8)	4(44.4)
ระดับปานกลาง	110	31(28.2)	95(86.4)	19(17.3)
ระดับสูง	58	13(22.4)	51(87.9)	5(8.6)
แรงสนับสนุนทางสังคม				
ระดับต่ำ	5	3 (60.0)	5 (100.0)	2 (40.0)
ระดับปานกลาง	109	28(25.7)	93(85.3)	16(14.7)
ระดับสูง	63	17(27.0)	55(87.3)	10(15.87)

ตารางที่ 4.24 จำนวนและร้อยละของการเกิดปัญหาด้านความเครียดการเกิดความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างและการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนแลมือในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาในแต่ละปัจจัยด้านจิตสังคม (n=177)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพนักงานรับจ้างทำ ความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร เป็น การศึกษาเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Descriptive Cross-sectional study) มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพนักงานรับจ้างทำ ความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครในปี 2551 โดยใช้แบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเอง (Self administered questionnaires) ทำการศึกษา และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานรับจ้างทำความสะอาดของ บริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป โดยไม่มีการสุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 200 คน มีผู้ตอบกลับทั้งสิ้น 177 คน คิดเป็น ร้อยละ 88.5

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 88.7) ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 27.1) มีอายุเฉลี่ยโดยรวมทั้งเพศชายและเพศหญิง 35.5 ปี การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาร้อยละ 66.7 รายได้เดือนละ 5,001-6,000 บาท (ร้อยละ 27.1) ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 93.7 ไม่มีโรค ประจำตัวร้อยละ 75.14

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุการทำงานอยู่ในช่วงน้อยกว่า 1 ปี (ร้อยละ 46.3) เฉลี่ย 3.64 ปี ทำงาน 6 วันต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 73.4) ทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวันหรือน้อยกว่า (ร้อยละ 73.4) ทำงาน เฉพาะตอนกลางวันร้อยละ 73.4 ส่วนใหญ่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการล้างห้องน้ำมากที่สุดร้อยละ 93.2

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีท่าทางการทำงานที่ต้องโน้มตัวทำงานมากที่สุด (ร้อยละ 73.4) รองลงมาเป็นที่ทางการทำงานต้องเอี้ยวหรือบิดตัว (ร้อยละ 68.4) ตามมาด้วยการใช้มือทำท่าทางซ้ำๆ ตลอดเวลา (ร้อยละ 65.0) ท่าทางการทำงานต้องหันหรือบิดคอ (ร้อยละ 60.5) นั่งหรือยืนนานๆ มากกว่า 2 ชั่วโมงติดต่อกัน (ร้อยละ 59.9) การทำงานต้องออกแรงมากกว่าปกติ (ร้อยละ 55.9) ต้องเอื้อมมือ หยิบของบนที่สูงเหนือศีรษะ (ร้อยละ 44.1)

กลุ่มตัวอย่างต้องทำงานสัมผัสกับฝุ่นละอองหรือสารเคมี (ร้อยละ 63.3) อากาศร้อนอบอ้าว (ร้อยละ 41.2) กลิ่นจากควันหรือสารที่ก่อให้เกิดความรำคาญ (ร้อยละ 25.4) แสงสว่างไม่เพียงพอ (ร้อยละ 13.0) เสียงดัง (ร้อยละ 29.9)

กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกต่อภาระงานในระดับปานกลาง (ร้อยละ 62.7) มีความอิสระในการตัดสินใจระดับปานกลาง (ร้อยละ 62.1) มีแรงสนับสนุนทางสังคมระดับปานกลาง (ร้อยละ 61.6)

ผลการศึกษาพบว่าความชุกของการเกิดอาการทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง (ส่วนต่างๆ ของร่างกาย 15 ส่วน) ในพนักงานทำความสะอาดในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมาอย่างน้อย 1 ตำแหน่งของร่างกาย รวมทั้งเพศชายและเพศหญิงเท่ากับร้อยละ 86.4 โดยสูงสุดใน 3 อันดับแรก ได้แก่ หลังส่วนล่าง (ร้อยละ 51.4) ส่วนคอ (ร้อยละ 48.0) หลังส่วนบน (ร้อยละ 43.5)

ส่วนความรุนแรงและผลกระทบต่อการทำงานประจำวันพบว่า บริเวณที่อาการผิดปกติส่งผลกระทบต่อการทำงานประจำวันมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ หลังส่วนบน (ร้อยละ 16.4) บริเวณคอ (ร้อยละ 15.3) และบริเวณข้อเท้า/เท้าขวา (ร้อยละ 14.1) ตามลำดับ

สำหรับสาเหตุที่คาดว่าทำให้เกิดอาการทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างเกิดจากการทำงานสูงสุด (ร้อยละ 65.0)

ส่วนความชุกของการเกิดปัญหาด้านความเครียดในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมาอยู่ในระดับปานกลางสูงสุดร้อยละ 58.8 โดยที่ระดับความเครียดในระดับต่ำและปานกลางซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ปกติไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายรวมร้อยละ 68.4 และมีระดับความเครียดในระดับสูงและรุนแรงซึ่งอยู่ในเกณฑ์เกินปกติโดยรวมร้อยละ 31.6

ความชุกของการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือของพนักงานรับจ้างทำความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งหลังจากที่เข้าทำงานในบริษัททำความสะอาดในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา ร้อยละ 15.8

จากการทดสอบความสัมพันธ์ พบปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ ($p < 0.01$) อายุ ($p < 0.05$)

ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับการเกิดปัญหาด้านความเครียดในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมา ได้แก่ อายุ ($p < 0.05$)

ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมา ได้แก่ เพศ ($p < 0.01$)

ปัจจัยจากการทำงานมีความสัมพันธ์กับความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมา ได้แก่ ระยะเวลาการทำงาน ($p < 0.05$) ลักษณะการทำงานเป็นกะ ($p < 0.01$)

ปัจจัยจากการทำงานมีความสัมพันธ์กับการเกิดปัญหาด้านความเครียดในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมาได้แก่ จำนวนวันต่อสัปดาห์ในการทำงาน ($p < 0.05$) ชั่วโมงการทำงานต่อวัน ($p < 0.01$) ลักษณะการทำงานเป็นกะ ($p < 0.01$)

ปัจจัยจากการทำงานมีความสัมพันธ์กับความผิดปกติทางระบบ กล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมาได้แก่ ระยะเวลาการทำงาน ($p < 0.05$) ลักษณะการทำงานเป็นกะ ($p < 0.01$)

ไม่พบว่าปัจจัยจากการทำงานมีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนปัจจัยทางด้านจิตสังคมจะเห็นได้ว่าพนักงานที่มีความรู้สึกต่อภาระงานระดับปานกลางเกิดปัญหาด้านความเครียด เกือบ 1 ใน 3 พนักงานที่มีความอิสระในการตัดสินใจระดับต่ำเกิดปัญหาด้านความเครียดเกือบ 1 ใน 2 และพนักงานที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมระดับต่ำเกิดปัญหาด้านความเครียดเกือบ 2 ใน 3

พนักงานที่มีความรู้สึกต่อภาระงานระดับต่ำเกิดความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างมากกว่า 9 ใน 10 พนักงานที่มีความอิสระในการตัดสินใจระดับสูงเกิดความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างเกือบ 9 ใน 10 และพนักงานที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมระดับสูงเกิดความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างเกือบ 9 ใน 10

พนักงานที่มีความรู้สึกต่อภาระงานระดับปานกลางเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือเกือบ 2 ใน 5 พนักงานที่มีความอิสระในการตัดสินใจระดับต่ำเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือเกือบ 1 ใน 2 และพนักงานที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมระดับต่ำเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือมากกว่า 1 ใน 3

อภิปรายผลการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมยังไม่มีการรายงานความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพนักงานรับจ้างทำความสะอาดอย่างเฉพาะเจาะจงทั้งในและต่างประเทศ การศึกษานี้จึงเป็นการศึกษาแรกที่หาความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพนักงานรับจ้างทำความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า จากกลุ่มตัวอย่างพนักงานรับจ้างทำความสะอาดจำนวน 200 คน มีผู้เข้าร่วมการศึกษา 177 คน คิดเป็นร้อยละ 88.5 ซึ่งเป็นอัตราส่วนการเข้าร่วมการวิจัยที่ค่อนข้างสูง จึงมีความเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร

เป้าหมายได้ในระดับหนึ่ง และในการศึกษาครั้งนี้มีการใช้แบบสอบถามที่มีการถามถึงอาการย้อนกลับ
ไปภายใน 6 เดือนก่อนหน้านั้น ผู้ตอบแบบสอบถามอาจจะลืมหรือจำเหตุการณ์นั้นไม่ได้ ทำให้เกิด
Recall bias ได้ ซึ่งเป็นข้อจำกัดของการศึกษาในครั้งนี้

ในการศึกษาครั้งนี้ความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพนักงานรับจ้างทำ
ความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมา ซึ่ง
จำแนกออกเป็นปัญหาด้านความเครียดที่อยู่ในเกณฑ์เกินปกติโดยรวมร้อยละ 31.6 ปัญหาสุขภาพใน
ระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในพนักงานทำความสะอาดในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมาอย่าง
น้อย 1 ตำแหน่งของร่างกาย รวมทั้งเพศชายและเพศหญิงเท่ากับร้อยละ 86.4 ความชุกของปัญหาทาง
ผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือหลังจากที่เข้าทำงานในบริษัททำความสะอาดร้อยละ 15.8
มีลำดับที่ใกล้เคียงและสอดคล้องกันเมื่อเทียบกับการศึกษาที่ทำในประชากรทั่วไปในต่างประเทศซึ่ง
ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในด้านความเครียด การเกิดความผิดปกติ
ทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง การเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบที่บริเวณแขนและ
มือ เนื่องจากเป็นปัญหาที่พบบ่อยเป็น 3 อันดับแรกในหลายการศึกษาในต่างประเทศเช่น จาก
การศึกษาของ Y.Chen และคณะ⁽²⁾ ซึ่งได้ทำการศึกษาอุบัติการณ์ของปัญหาสุขภาพที่เกิดเนื่องจาก
การทำงานในประเทศสกอตแลนด์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลอุบัติการณ์ของปัญหาสุขภาพที่เกิด
เนื่องจากการทำงานพบว่าสัดส่วนปัญหาสุขภาพที่เกิดเนื่องจากการทำงานสูงสุดสามลำดับในกลุ่ม
อุตสาหกรรมเป็นปัญหาทางด้านจิตใจ(41%) ตามมาด้วยปัญหาทางความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อ
และกระดูกโครงร่าง(31%) ด้านโรคผิวหนัง (16%) จะเห็นได้ว่าความชุกของการศึกษาครั้งนี้มีค่าที่สูง
กว่าการศึกษาที่ผ่านมาในต่างประเทศ อาจเนื่องจากการศึกษาในต่างประเทศเป็นการศึกษาถึง
อุบัติการณ์ ซึ่งเป็นการรายงานคนที่เกิดโรคในช่วงเวลาที่กำหนด ส่วนความชุกเป็นการรายงานจำนวน
คนที่พบว่าเป็นโรคในช่วงเวลาที่กำหนด

ในการศึกษานี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 80 เป็นเพศหญิง อาจทำให้
ความชุกที่ได้มีค่าสูง การเก็บข้อมูลเป็นการประเมินผ่านตัวผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นความคิดเห็น
ส่วนตัว (Subjective) ผู้ที่มีปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานอาจตอบแบบสอบถามถึงการ
ทำงานสัมพันธ์กับความเครียดเพิ่มขึ้นจากความเป็นจริงได้ (Reporting bias) และจากความแตกต่างของ
คำจำกัดความที่ใช้ในการวินิจฉัยอาการผิดปกติ ระยะเวลาในการเกิดอาการ และกลุ่มประชากร
ตัวอย่าง ทำให้การรายงานความชุกในแต่ละการศึกษามีค่าแตกต่างกัน โดยความชุกจะลดลง ถ้ามีคำ
จำกัดความของการวินิจฉัยที่ละเอียดขึ้นหรือมีการตรวจร่างกายเพิ่มเติม รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างที่

ทำการศึกษาร้อยละ 66.7 ซึ่งเป็นข้อจำกัดของการศึกษาในครั้งนี้

การศึกษาครั้งนี้พบว่าพนักงานทำความสะอาดมีระดับความเครียดในระดับต่ำและปานกลาง ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ปกติไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายรวมร้อยละ 68.4 และมีระดับความเครียดในระดับสูงและรุนแรงซึ่งอยู่ในเกณฑ์เกินปกติโดยรวมร้อยละ 31.6 ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาของสงวนลักษณ์ สุขสวัสดิ์⁽⁵⁾ ที่ศึกษาความเครียดในพนักงานโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป กรุงเทพมหานคร พบว่าความชุกของความเครียดระดับเกินเกณฑ์ปกติร้อยละ 28.7

จากการศึกษาของ Meding B และคณะ⁽²²⁾ ได้ศึกษาในประเทศสวีเดนพบว่าโรคผิวหนังจากการทำงานที่พบบ่อยคือ ผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณมือ ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่มาจากการทำงานลักษณะเปียกชื้น เช่น พนักงานทำความสะอาด คนทำอาหาร เป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงมากต่อการเกิดผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณมือ เป็นเหตุให้ผู้ทำกรวิจัยทำการศึกษาปัญหานี้ในการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าความชุกของการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบที่บริเวณแขนและมือของพนักงานรับจ้างทำความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งทั้งเพศหญิงและเพศชายในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาร้อยละ 15.8 ถือว่าเป็นความชุกที่ต่ำเมื่อเทียบกับการศึกษาที่ทำในพนักงานทำความสะอาดในต่างประเทศ เช่น จากการศึกษาของ Meding B และคณะ⁽²²⁾ ซึ่งได้ทำการรวบรวมรายงานพบว่าความชุกของการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบของพนักงานทำความสะอาดในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาเท่ากับร้อยละ 21.3 เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเกิดจากพนักงานบางรายอาจไม่กล้าตอบว่ามีอาการเนื่องจากเกรงว่าจะมีผลกระทบต่อการทำงานของตน หรืออาจจากผู้ที่มีความผิดปกติมีการโยกย้ายงานไปก่อน แต่เมื่อเทียบกับการศึกษาของ Hansen KS และคณะ⁽³⁶⁾ ทำการศึกษาในพนักงานทำความสะอาดในโรงพยาบาลพบอัตราความชุกโรคผิวหนังจากการทำงาน ร้อยละ 15.2 เป็นผื่นผิวหนังอักเสบจากการระคายเคืองซึ่งเกือบครึ่งหนึ่งของพนักงานทำความสะอาดทั้งหมดเริ่มมีอาการ ภายใน 6 เดือนแรก หลังจากเริ่มทำงาน พบว่าค่าความชุกที่ได้มีค่าใกล้เคียงกัน อาจเนื่องจากระยะเวลาที่กำหนดในการย้อนถามถึงการเกิดผื่นผิวหนังอักเสบมีระยะเวลาเท่ากัน

ปัจจัยส่วนบุคคล

จากการศึกษาพบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับการเกิดปัญหาด้านความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ แต่ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างเพศ โรคประจำตัว และการมีอาชีพเสริม กับการเกิดปัญหาด้านความเครียด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พบว่าเพศและอายุมีความสัมพันธ์กับ การเกิดความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูก โครงร่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับแต่ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่าง โรคประจำตัว และการมี อาชีพเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเนื่องจากเพศหญิงอาจมีสมรรถภาพร่างกายไม่แข็งแรงเท่า เพศชาย

พบว่าเพศมีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือ จากการศึกษพบว่าความชุกในการเกิดผื่นผิวหนังอักเสบในเพศหญิงมากกว่าเพศชายซึ่งถ้า เปรียบเทียบกับการศึกษาของอาชีพอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน คือ มีการสัมผัสความเปียกชื้นเป็น ประจำ เช่นในการศึกษาของ Soder S. และคณะ⁽³⁵⁾ ที่ศึกษาในคนทำอาหาร พบความชุกในเพศหญิง มากกว่าเพศชาย(ร้อยละ 84 และร้อยละ 16 ตามลำดับ)สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เชื่อว่าเกิดจากเพศหญิง มี การสัมผัสลักษณะงานที่เปียกชื้นและสารก่อความระคายเคืองบ่อยกว่าเพศชาย เช่นต้องทำงานบ้าน หลังจากเลิกงานแล้วไม่ว่าจะเป็นการล้างจาน ซักผ้า หรือการเลี้ยงเด็กเป็นต้น

ปัจจัยจากการทำงาน

จากการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างชั่วโมงการทำงานต่อวัน กับการเกิดปัญหาด้าน ความเครียดเพราะยิ่งชั่วโมงการทำงานต่อวันมากก็ยิ่งเครียดมาก และยังพบว่าลักษณะการทำงาน เป็นกะก็มีความสัมพันธ์กับการเกิดปัญหาด้านความเครียด อาจจากคนที่ทำงานเฉพาะกะเข้าป้าย ต้องทำงานตลอดเพราะช่วงกลางวันในโรงพยาบาลจะมีคนเข้าออกตลอดเวลา

ลักษณะการทำงานเป็นกะก็มีความสัมพันธ์กับการเกิดความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและ กระดูกโครงร่างในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาพบว่าคนที่ทำงานเป็นกะจะมีความผิดปกติทางระบบ กล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างมากกว่าคนที่ทำงานเฉพาะช่วงเข้าป้ายซึ่งต่างจากการศึกษาที่ผ่านมา เช่น เช่น การศึกษาของ ธเนศ สิ้นส่งสุข⁽³⁷⁾ ที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นกะกับการเกิด ความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างในบุคลากรทางการแพทย์ในโรงพยาบาล จุฬาลงกรณ์ และปัจจัยเรื่องระยะเวลาการทำงานก็ยังมีสัมพันธ์กับการเกิดความผิดปกติทาง ระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างอีกด้วย เช่นเดียวกับการศึกษาของ ธเนศ สิ้นส่งสุข⁽³⁷⁾ อาจ เนื่องจากเมื่ออายุมากขึ้นก็จะเกิดการสะสมของอาการความผิดปกติทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูก โครงร่างมากขึ้นไปด้วย

แต่ไม่พบว่าปัจจัยจากการทำงานมีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนัง อักเสบบริเวณแขนและมือ

ปัจจัยด้านจิตสังคม

พบว่าคนที่มีความอิสระในการตัดสินใจระดับต่ำ จะเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนังอักเสบบริเวณแขนและมือมากกว่า 1 ใน 3 ซึ่งกลไกนี้อาจเกิดผ่านทางความเครียด เพราะความเครียดเป็นปัจจัยทำให้เกิดภูมิแพ้ได้

จุดอ่อนและข้อจำกัดของการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากเป็นการศึกษา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูล ณ เวลานั้น และมีการถามข้อมูลย้อนหลัง ซึ่งทำให้ไม่สามารถหาความสัมพันธ์ในลักษณะเป็นปัจจัยเสี่ยงได้ และอาจมีอคติจากการตอบข้อมูล (Recall bias) รวมทั้งคำจำกัดความอาการผิดปกติที่ค่อนข้างกว้าง และไม่ได้มีการตรวจร่างกายเพื่อการวินิจฉัยที่ชัดเจน ทำให้ความชุกของอาการผิดปกติที่พบ อาจสูงกว่าความเป็นจริงได้ และเนื่องจากความชุกของความผิดปกติที่พบสูงมาก ทำให้อาจไม่เห็นความแตกต่างที่ชัดเจนในการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ในหลายๆปัจจัยกับการเกิดความผิดปกติ นอกจากนี้ยังมีผลจาก Healthy worker effect ที่ผู้มีความผิดปกติก่อนหน้านี้ อาจย้ายงาน หรือไปอยู่ตำแหน่งอื่น ทำให้ค่าความชุกที่ได้ในแต่ละช่วงอายุ อาจมีค่าแตกต่างจากความเป็นจริงได้ และในด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน เช่น แสง เสียง ฝุ่น ยังไม่ได้มีการวัดที่เป็นรูปธรรม รวมทั้งไม่ทราบชนิดของสารเคมีที่ใช้ในการทำมาสะอาดเนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่ใช้จะถูส่งมาจากทางบริษัทโดยฉลากจะไม่มีการระบุชนิด ส่วนประกอบของสารเคมีที่ใช้ และจากการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่าสาเหตุที่คาดว่าทำให้เกิดอาการทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างมากกว่าร้อยละ 50 เป็นสาเหตุที่เป็นสาเหตุที่เกิดจากการทำงาน ที่เป็นเช่นนี้อาจเกิดจากมีปัจจัยรบกวนหลายอย่าง และรูปแบบการวิจัยเป็นการศึกษา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูล ณ เวลานั้น จึงไม่สามารถบอกได้ว่าอะไรเป็นสาเหตุ อะไรเป็นผล และการวิจัยไม่ได้ทำ multivariate analysis

อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้มีจุดแข็งตรงที่เป็นการศึกษาแรกที่หาความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพนักงานรับจ้างทำความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จึงมีลักษณะงานที่ไม่แตกต่างกัน เพื่อจะได้ทราบปัญหาในเบื้องต้น และทราบว่าปัญหาใดมีความสำคัญที่ควรแก้ไข เพื่อนำไปปรับปรุงในการศึกษาต่อๆ ไป รวมทั้งหาวิธีแก้ไขลักษณะการทำงานของพนักงานทำความสะอาด

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรทำการศึกษาต่อในลักษณะ Prospective study เพื่อหาอัตราอุบัติการณ์ของ ความผิดปกติที่เกิดขึ้น และลดอคติรวมถึงข้อจำกัดที่เกิดจากการศึกษาแบบ Observational study เช่น Recall bias
2. การศึกษาครั้งนี้มีการเก็บข้อมูลเฉพาะพนักงานรับจ้างทำความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งเท่านั้น ควรมีการศึกษา ในพนักงานรับจ้างทำความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาล มหาวิทยาลัยแห่งอื่นๆ เพื่อจะได้ข้อมูลการทำงานที่ถูกต้องขึ้น และสามารถ เปรียบเทียบกับการเกิดความผิดปกติได้ชัดเจนขึ้น
3. การวัดการสัมผัสปัจจัย (Exposure) และผลที่ได้ (Outcome) ควรมีความเป็นรูปธรรม มากขึ้น เช่น มีการวัดค่าทางสิ่งแวดล้อม มีการตรวจร่างกายเพื่อการวินิจฉัยที่ชัดเจน ขึ้น เป็นต้น
4. ทำการศึกษาเพื่อหาแนวทางป้องกันการเกิดปัญหาด้านความเครียด การเกิดอาการ ทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง และการเกิดอาการทางผิวหนังผื่นผิวหนัง อักเสบ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการให้ความสนใจและเฝ้าระวังการเกิดความผิดปกติทาง ระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง ในพนักงานรับจ้างทำความสะอาดโดยอาจมี หน่วยงานเกี่ยวกับอาชีวอนามัยและความปลอดภัยทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ ความผิดปกติที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาวิเคราะห์ และหาทางเฝ้าระวังต่อไป
2. ควรมีการจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการทำทำความสะอาดที่จะช่วยผ่อนแรงและลด ทำทางการโน้มตัว เอี้ยว และบิดเอี้ยวตัว
3. ควรมีการให้ความรู้การปรับตัว และการจัดการกับปัญหาความเครียดที่เกิดขึ้น
4. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลและป้องกันผิวหนังให้กับพนักงานทำความสะอาด โดยเฉพาะกลุ่มที่ต้องสัมผัสหรือมีการใช้สารเคมี

รายการอ้างอิง

- [1] Ingrid, S.M., Helge, K., and Kaj B.V., et al. Self-reported health problems from the Oslo Health Study. *Occupational Med* 56 (May 2006): 371-379.
- [2] Chen, Y., Turner, S., and McNamee, et al. The reported incidence of work-related ill-health in Scotland(2002-2003). *Occupational Med* 55 (2005): 252-261.
- [3] Walsh, L., Turner, S., and Lines, S., et al. The incidence of work-related illness in the UK health and social work sector :The Health and Occupational Reporting network 2002-2003. *Occupational Med* 55 (2005): 262-267.
- [4] ดารารัตน์ เตชะกมลสุข. ความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอาการปวด/ปวดเมื่อยของระบบกล้ามเนื้อ กระดูก และข้อในคนงานโรงงานผลิตดัดเบเทปแห่งหนึ่ง. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2543.
- [5] สงวนลักษณ์ สุขสวัสดิ์. ความเครียด คุณภาพชีวิตและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของพนักงานโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลาง เขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2547.
- [6] สลิธร เทพตระการพร. โครงการศึกษาปัญหาความผิดปกติของระบบกล้ามเนื้อ กระดูก และข้อต่อเนื่องจากการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม : ปัจจัยเสี่ยงและการแก้ไขปรับปรุง. นนทบุรี: กองอาชีพอนามัย กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2541.
- [7] สลิธร เทพตระการพร. การยศาสตร์.ใน สมชัย บวรกิตติ, โยธิน เบญจวง, และปฐม สวรรค์ปัญญาเลิศ (บรรณาธิการ), ตำราอาชีพเวชศาสตร์, หน้า 104-106. กรุงเทพมหานคร: เจเอส เค การพิมพ์, 2542.
- [8] Silverstein, B.A., Stetson, D.S., and Keyserling, W.M., et al. Work-related musculoskeletal disorders : comparison of data sources for surveillance. *Am J Ind Med* 31 (1997): 608-614.
- [9] ชูชัย ศุภวงส์. สถานการณ์ด้านสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย. นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2542.

- [10] Karasek, R., and Theorell T. Health work: Stress, Productivity, and the Reconstruction of Working life. New York: Basic Book, 1990.
- [11] Cherry, N.M., and McDonald, J.C. The incidence of work-related disease reported by occupational physicians. Occupational Med 52 (October 2002):7.
- [12] สุวิรากร โภภาสวงค์. Occupational Skin Disease. ใน ปรียา กุลละวณิชย์, และประวีตร พิศาลบุตร(บรรณาธิการ), ตำราโรคผิวหนังในเวชปฏิบัติปัจจุบัน, หน้า 453-463. กรุงเทพมหานคร: โฮลิสติกพับลิชชิ่ง, 2548.
- [13] สุวิรากร โภภาสวงค์. โรคผิวหนังเหตุอาชีพ. ใน สมชัย บวรกิตติ, โยธิน เบญจวงษ์และปฐม สวรรค์ปัญญาเลิศ(บรรณาธิการ), ตำราอาชีพเวชศาสตร์, หน้า 448-462. กรุงเทพมหานคร: เจ เอส เค การพิมพ์, 2542.
- [14] เต็มศรี ชำนิจารกิจ. สถิติประยุกต์ทางการแพทย์. พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- [15] ธนะรัตน์ บุญเรือง. ความผิดปกติของระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่างของรยางค์บนที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน. ใน สมชัย บวรกิตติ, โยธิน เบญจวงษ์, และปฐม สวรรค์ปัญญาเลิศ (บรรณาธิการ), ตำราอาชีพเวชศาสตร์, หน้า344-346. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ กรุงเทพเวชสาร, 2542.
- [16] Silman, A.S., and Newman, J. A Review of Diagnostic Criteria For Work Related Upper Limb Disorders (WRULD) [online]. 1996. Available from: www.hse.gov.uk/research/misc/silman.pdf[2008, Aug 12]
- [17] Hoaglund FT. Musculoskeletal injuries. In J. Ladou (ed.), Current Occupational & Environmental Medicine, 4th ed., pp. 45-9. United States of America: The McGraw-Hill Companies, 2007.
- [18] Work-related neck and upper limb musculoskeletal disorders FACT72en[online]. 2007. European Agency for Safety and Health at Work. Available from: www.hse.gov.uk/campaigns/euroweek/pdfs/facts72en.pdf[2008, Aug 12]
- [19] โรคระบบกล้ามเนื้อและโครงสร้างกระดูกที่เกิดขึ้นเนื่องจากการทำงานหรือสาเหตุจากลักษณะงานที่ จำเพาะหรือมีปัจจัยเสี่ยงสูงในสิ่งแวดล้อมการทำงาน. ใน โยธิน เบญจวงษ์, และวิลาวัดณ์ จึงประเสริฐ(บรรณาธิการ), มาตรฐานการวินิจฉัยโรคจากการทำงาน, หน้า324. สำนักงานกองทุนเงินทดแทน สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน, 2550.

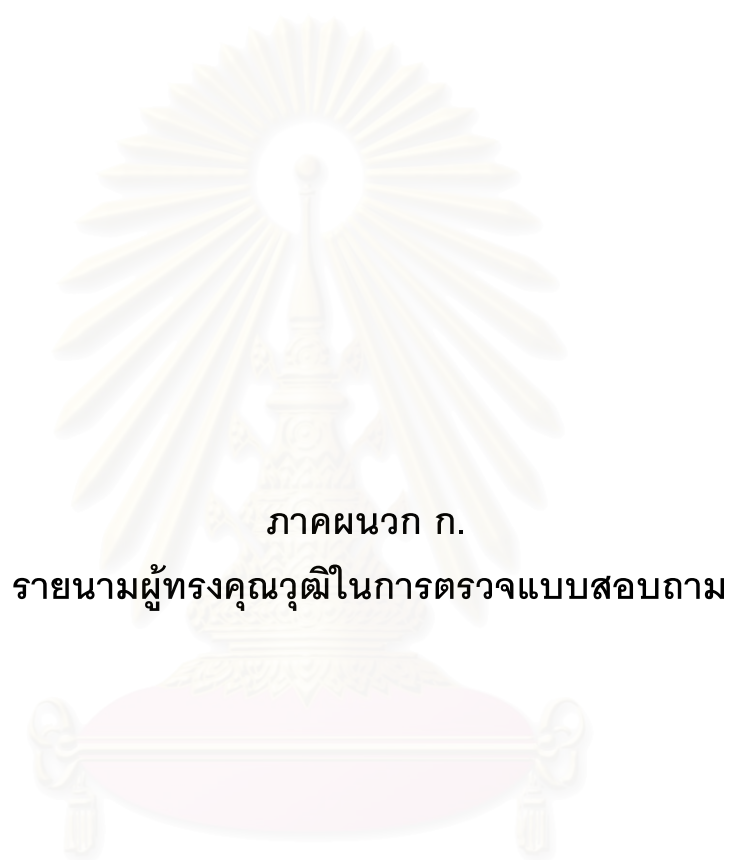
- [20] Adiesh, A., Meyer, J.D., and Cherry, N.M. Prognosis and work absence due to occupation contact dermatitis. Contact Dermatitis 46 (2002): 273-279.
- [21] Meding, B. Epidemiology of hand eczema in an industrial city. Acta Dermato-venereologica suppl 153 (1990): 1-43.
- [22] Meding, B. Differences between the sexes with regard to work-related skin disease. Contact Dermatitis 43 (2000): 65-71.
- [23] Goon, A.T., and Goh, C.L. Epidemiology of occupational skin disease in Singapore 1989 – 1998. Contact dermatitis 43 (2000): 133-136.
- [24] Nillsson, E., Mikaelsson, B., and Andersson, S. Atopy, Occupation and domestic work as risk factors for hand eczema in hospital workers. Contact dermatitis 13 (1985): 216-223.
- [25] กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ประเทศไทย. รายงานประจำปี 2549 (ออนไลน์). 2549. แหล่งที่มา: URL:<http://www.dbd.go.th>. [2008, August 12]
- [26] Mathias, C.G., Seligman, P.J., and Halperin, W.E. Surveillance of occupational skin disease: A method utilizing dermatitis: 23,831 workers compensation claims. A J Ind Med 17 (1990): 363–370.
- [27] Halkier-Sorensen, L. Occupational skin diseases. Contact Dermatitis suppl 35 (1996): 1120.
- [28] Diepgen, T.L., and Coenraads, P.J. The Epidemiology of occupational contact dermatitis Int Arch Occup Environ Health 72 (1999): 496-506.
- [29] ฝ่ายทะเบียนนายจ้าง, ที่ รง 0604/07969, กองเงินสมทบ, สำนักงานประกันสังคม.
- [30] Glen, H.C., Kenneth, A.K., and William, D.J. Use of aromatherapy products and increased risk of hand dermatitis in message therapists. Arch Dermatol 140 (2004): 991-996.
- [31] Kuorinka, I., Jonsson, B., and Kilbom, A., et al. Standardise Nordic Questionnaire for the analysis of musculoskeletal symptoms. Applied Ergonomics 18 (1989): 233-237.
- [32] สุวัฒน์ มหัตถนรินทร์กุล, วนิตา พุ่มไพศาลชัย, และพิมพ์มาศ ตาบัญญัติ. รายงานการวิจัยเรื่อง การสร้างแบบวัดความเครียดสวนปรง. เชียงใหม่: โรงพยาบาลสวนปรง, 2540.

- [33] Susitaival, P., Flyvholm, M.A., and Meding, B. Nordic Occupational Skin Questionnaire (NOSQ-2002): a new tool for surveying occupational skin diseases and exposure. *Contact Dermatitis* 49 (2003): 70-76.
- [34] จันทนา เบญจทรัพย์. การศึกษาความพึงพอใจในการประกอบอาชีพทำความสะอาด:ศึกษาเฉพาะกับพนักงานทำความสะอาดในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- [35] Stefanie, S., Thomas, L., Diepgen., Magdlena., and Thomas, B. Occupational skin disease in cleaning and kitchen employee: course and quality of life after measure of secondary individual prevention. *JDDG* 5(2007): 670-676.
- [36] Hansen, K.S. Occupational dermatoses in hospital cleaning women. *Contact Dermatitis* 9(5)1983:343-351
- [37] ธเนศ สิ้นส่งสุข. การศึกษาความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานกับการเกิดอาการทางระบบกล้ามเนื้อและโครงร่างในบุคลากรทางการแพทย์พยาบาลในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสอบถาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสอบถาม

1. รองศาสตราจารย์สมรัตน์ เลิศมหาฤทธิ์
อาจารย์ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์นายแพทย์นรินทร์ หิรัญสุทธิกุล
อาจารย์ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. นายแพทย์อดุลย์ บัณฑุกุล
ประจำโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

แบบสอบถามเรื่องความซุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ใน
พนักงานรับจ้างทำความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาล
มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อมูลสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิจัย เรื่อง ความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ในพนักงานรับจ้างทำ ความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

เรียน ผู้ตอบแบบสอบถาม

ท่านเป็นบุคคลที่ได้รับเชิญจากผู้วิจัยให้เข้าร่วมการศึกษาค้นคว้าความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพนักงานรับจ้างทำความสะอาดของบริษัทเอกชนซึ่งทำงานในโรงพยาบาล มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ก่อนที่ท่านจะเข้าร่วมการศึกษา ขอเรียนให้ท่านทราบถึง เหตุผลและรายละเอียดของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

สำหรับในประเทศไทยที่ผ่านมา ยังไม่มีการศึกษาถึงความชุกของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพนักงานทำความสะอาด และเนื่องจากปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาสำคัญซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อภาระงาน การย้ายงาน หากขาดงานเป็นเวลานานอาจส่งผลกระทบต่อ ระยะเวลาต่อสภาพเศรษฐกิจในครอบครัวเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของพนักงาน งานวิจัยนี้จึง ต้องการศึกษาค้นคว้าปัญหาสุขภาพ ที่เกิดจากการทำงานใดมีสัดส่วนมากที่สุดส่งผลกระทบต่อพนักงานทำความสะอาด ก่อนที่ปัญหาจะสะสมจนทำให้สูญเสียความสามารถในการทำงาน ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของ ผู้ปฏิบัติงานในระยะยาว จากการศึกษาวิจัยนี้จะทำให้ทราบถึงขนาดของปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในด้านความเครียด ด้านระบบกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง และด้านผิวหนัง ในพนักงาน ทำความสะอาด ทั้งนี้ท่านจะได้รับประโยชน์แก่ตัวท่าน และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของท่านในการ นำข้อมูลไปใช้เพื่อเป็นแนวทางป้องกัน แก้ไข ปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน รวมถึงการสร้าง ความตระหนักให้แก่บุคลากรต่อไป

หากท่านตกลงที่จะเข้าร่วมการศึกษานี้ ท่านจะได้รับแบบสอบถามจากผู้วิจัยจำนวน 1 ชุด โดยใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 30 นาที ซึ่งขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถาม พร้อมส่งแบบสอบถามกลับคืนมายังผู้วิจัย ทั้งนี้ท่านมีสิทธิที่จะไม่ตอบข้อคำถามใดๆที่ท่านไม่อยากร อด

หากท่านมีปัญหาหรือข้อสงสัยประการใด กรุณาติดต่อ แพทย์หญิง พรทิพย์ เรืองสีสมบูรณ์ ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือโทร 085-8409933 ซึ่งยินดีให้คำชี้แจงแก่ท่านทุกประการ หรือหากท่านมีข้อร้องเรียนปัญหาจริยธรรมการวิจัย ขอให้ติดต่อสำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร 02-2564455 ต่อ 14, 15

Code No. _____

คำชี้แจง กรุณาเติมข้อความหรือทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ที่ตรงกับคำตอบที่ท่านเลือกหรือตอบคำถาม
ในช่องว่าง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม

เฉพาะเจ้าหน้าที่

1. เพศ	...Sex
☐ ⁽¹⁾ ชาย	
☐ ⁽²⁾ หญิง	
2. อายุ .....ปี.....เดือน	...Age
3. สถานภาพสมรส	...Marital
☐ ⁽¹⁾ โสด	
☐ ⁽²⁾ สมรสแล้ว	
☐ ⁽³⁾ หม้าย/ หย่าร้าง / แยกทางกัน	
4. ระดับการศึกษา	
☐ ⁽¹⁾ ประถมศึกษา จบชั้น ป.	...Educa
☐ ⁽²⁾ มัธยมศึกษาตอนต้น ม.	
☐ ⁽³⁾ มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	
☐ ⁽⁴⁾ อนุปริญญา หรือ ปวส.	
☐ ⁽⁵⁾ ปริญญาตรี	
5. ปัจจุบันท่านมีรายได้ต่อเดือนเท่ากับ ..... บาท ต่อ เดือน	...Income
6. ที่พักอาศัยปัจจุบัน	...Address
☐ ⁽¹⁾ หอพัก	
☐ ⁽²⁾ บ้านเช่า	
☐ ⁽³⁾ บ้านพักบริษัท	
☐ ⁽⁴⁾ บ้านตนเอง	
☐ ⁽⁵⁾ อื่น ๆ ระบุ	
7. ค่าตอบแทนหรือเงินเดือนที่ได้รับเหมาะสมกับปริมาณและหน้าที่ความรับผิดชอบ ที่ท่านได้รับมอบหมายหรือไม่	...Salary
☐ ⁽¹⁾ เหมาะสม	
☐ ⁽²⁾ ไม่เหมาะสม	
8. ท่านมีโรคประจำตัวหรือไม่	...Under
☐ ⁽¹⁾ มี ระบุ _____	
☐ ⁽²⁾ ไม่มี	
☐ ⁽³⁾ ไม่ทราบ	
9. ท่านได้ประกอบอาชีพเสริมหรือไม่	...Env6
☐ ⁽¹⁾ ได้ ระบุ _____	
☐ ⁽⁰⁾ ไม่ได้	

ส่วนที่ 2 ลักษณะงานและสิ่งแวดล้อม	เฉพาะเจ้าหน้าที่
1. งานในปัจจุบัน ท่านทำงานมาทั้งหมด .....ปี.....เดือน	Env1
2. ปัจจุบันท่านทำงาน วันละ ..... ชั่วโมงและ สัปดาห์ละ .....วัน	Env2
3. ในแต่ละวันท่านต้องทำงานติดต่อกัน โดยไม่หยุดพัก วันละ ..... ชั่วโมง	Env3
4. ในการทำงานในปัจจุบันท่านต้องทำงานในลักษณะต่อไปนี้หรือไม่	Env4
4.1. นั่งหรือยืนเป็นระยะเวลาานาน ๆ มากกว่า 2 ชั่วโมงติดต่อกัน ☐ ¹ ใช่ ☐ ⁰ ไม่ใช่	Env41
4.2. ต้องใช้มือทำซ้ำ ๆ ตลอดเวลา ☐ ¹ ใช่ ☐ ⁰ ไม่ใช่	Env42
4.3. ต้องเอื้อมหยิบของบนที่สูงเหนือศีรษะ ☐ ¹ ใช่ ☐ ⁰ ไม่ใช่	Env43
4.4. การทำงานต้องออกแรงมากกว่าปกติ ☐ ¹ ใช่ ☐ ⁰ ไม่ใช่	Env44
4.5. ท่าทางการทำงานต้องโน้มตัวทำงาน ☐ ¹ ใช่ ☐ ⁰ ไม่ใช่	Env45
4.6. ท่าทางการทำงานต้องหันหรือบิดลำคอ ☐ ¹ ใช่ ☐ ⁰ ไม่ใช่	Env46
4.7. ท่าทางการทำงานต้องเอี้ยวหรือบิดตัว ☐ ¹ ใช่ ☐ ⁰ ไม่ใช่	Env47
5. งานที่ท่านทำในปัจจุบันมีลักษณะอย่างไร	Env5
☐ ⁽¹⁾ ทำเฉพาะกลางวัน ☐ ⁽²⁾ เป็นกะ	
6. สถานที่ทำงานมีลักษณะดังต่อไปนี้หรือไม่	
6.1. ฝุ่นละอองหรือสารเคมี ☐ ¹ มี ☐ ⁰ ไม่มี	Env61
6.2. อากาศร้อนอบอ้าว ☐ ¹ มี ☐ ⁰ ไม่มี	Env62
6.3. กลิ่นจากควันหรือสารที่ก่อให้เกิด ความรำคาญ ☐ ¹ มี ☐ ⁰ ไม่มี	Env63
6.4. แสงสว่างเพียงพอ ☐ ¹ มี ☐ ⁰ ไม่มี	Env64
6.5. เสียงดัง ☐ ¹ มี ☐ ⁰ ไม่มี	Env6
7. ปัจจุบันทางบริษัทได้ส่งท่านไปทำงาน(ทำความสะอาด)ประจำ ที่ _____ แผนก _____ ตึก _____	Env7
8. หน้าที่หลักที่ท่านต้องรับผิดชอบเวลาทำงาน คือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	Env8
☐ ⁽¹⁾ ทำความสะอาดพื้น ☐ ⁽²⁾ ล้างห้องน้ำ	
☐ ⁽³⁾ เช็ดกระจก ☐ ⁽⁴⁾ เช็ดทำความสะอาดเฟอร์นิเจอร์	
☐ ⁽⁵⁾ ทิ้งขยะ ☐ ⁽⁶⁾ ขัดพื้นลงเคลือบเงา ☐ ⁽⁷⁾ อื่นๆ ระบุ _____	

ส่วนที่3 ปัจจัยทางด้านจิตสังคม

จงใส่เครื่องหมายถูก (✓) ในช่องที่ท่านคิดว่าเหมาะสมหรือใกล้เคียงกับตัวท่านมากที่สุด

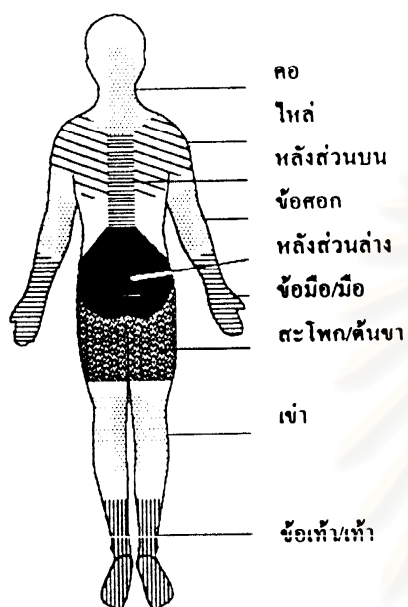
<u>ความรู้สึกต่อภาระงาน</u>	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ปาน กลาง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ท่านรู้สึกเครียดขณะทำงาน					
2. ท่านรู้สึกว่าการทำงานในแต่ละวันของท่านมากเกินไป					
3. ท่านรู้สึกเหนื่อยมากหลังเลิกงาน					
4. ท่านรู้สึกว่าเวลาพักในแต่ละวันน้อยเกินไป					
<u>ความอิสระในการตัดสินใจ</u>	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5. ท่านมีโอกาสดำเนินการงานของท่าน					
6. ท่านสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตัวท่านเอง					
7. ท่านคิดว่าอาชีพพนักงานทำความสะอาดเป็นอาชีพที่น่าสนใจ					
8. ท่านคิดว่าอาชีพพนักงานทำความสะอาดเป็นอาชีพที่หลากหลายไม่น่าเบื่อ					
9. ท่านคิดว่าการทำงานเหมาะกับความสามารถของท่าน					
10. การทำงานของท่านมีโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีความก้าวหน้า					
11. ท่านมีความสุขและพึงพอใจในงานของท่าน					

แรงสนับสนุนทางสังคม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
12. หัวหน้าเคยถามความคิดเห็นของท่านเมื่อเกิดปัญหาในงาน					
13. หัวหน้าน้อยอมรับฟังความคิดเห็นของท่าน					
14. มีการรวมกลุ่มระหว่างพนักงาน เช่น ชมรม สมาคม สหภาพแรงงาน หรือสหกรณ์ออมทรัพย์					
15. ท่านและพนักงานคนอื่น ได้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน					
16. ท่านและพนักงานคนอื่นช่วยกันแก้ปัญหาขณะปฏิบัติงาน					
17. ท่านคิดว่าท่านมีเพื่อนร่วมงานที่ดี					

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพด้านกล้ามเนื้อและกระดูกโครงร่าง

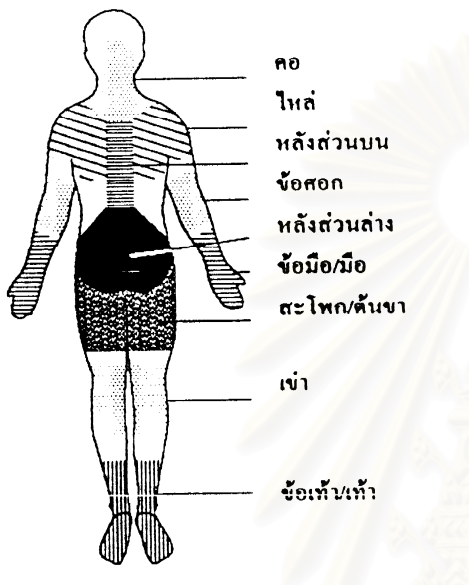
4.1. ท่านเคยมีอาการปวด , ไม่สบายในบริเวณดังภาพ ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาหรือไม่

	ใช่ เป็น บางครั้ง	ใช่ เป็น ประจำ	ใช่ เป็น เรื้อรัง	ไม่ใช่
1. ส่วนคอ				
2. หลังส่วนบน				
3. หลังส่วนล่าง				
4. ไหล่ข้างซ้าย				
5. ไหล่ข้างขวา				
6. ข้อศอกซ้าย				
7. ข้อศอกขวา				
8. ข้อมือ/มือข้างซ้าย				
9. ข้อมือ/มือข้างขวา				
10. สะโพก/ต้นขาข้าง ซ้าย				
11. สะโพก/ต้นขาข้าง ขวา				
12. เข่าข้างซ้าย				
13. เข่าข้างขวา				
14. ข้อเท้า/เท้าข้างซ้าย				
15. ข้อเท้า/เท้าข้างขวา				

4.2. ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา ท่านเคยมีอาการปวด ,ไม่สบายในบริเวณดังภาพที่ทำให้ไม่สามารถ
งานประจำวันได้ตามปกติหรือไม่

	ใช่	ไม่ใช่
1. ส่วนคอ	☐	☐
1. หลังส่วนบน	☐	☐
2. หลังส่วนล่าง	☐	☐
3. ไหล่ข้างซ้าย	☐	☐
4. ไหล่ข้างขวา	☐	☐
5. ข้อศอกซ้าย	☐	☐
6. ข้อศอกขวา	☐	☐
7. ข้อมือ/มือข้างซ้าย	☐	☐
8. ข้อมือ/มือข้างขวา	☐	☐
9. สะโพก/ต้นขาข้างซ้าย	☐	☐
10. สะโพก/ต้นขาข้างขวา	☐	☐
11. เข่าข้างซ้าย	☐	☐
12. เข่าขวา	☐	☐
13. ข้อเท้า/เท้าข้างซ้าย	☐	☐
14. ข้อเท้า/เท้าข้างขวา	☐	☐

4.3. ถ้าท่านมีอาการปวดหรือไม่สบายในบริเวณต่างๆ ดังในภาพ (ตามคำถามข้อ 7.1)
ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา ท่านคิดว่าเกิดจากการทำงานหรือไม่ ...workrelate

ใช่ ⁽⁰⁾

ไม่ใช่ คิดว่าสาเหตุเกิดจาก

⁽¹⁾งานอดิเรก

⁽²⁾ การเล่นกีฬา

⁽³⁾ งานบ้าน

⁽⁴⁾ อื่นๆ ระบุ.....

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับสุขภาพ (ความเครียด)

คำชี้แจง ในระยะเวลา 2 เดือนที่ผ่านมา ท่านมีอาการ พฤติกรรม หรือ ความรู้สึก เหล่านี้ มากน้อยเพียงใด โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องแสดงระดับอาการที่เกิดขึ้นกับตัวท่าน ตามความเป็นจริงมากที่สุด

คะแนนความเครียด 1 คะแนน หมายถึง ไม่รู้สึกเครียด

คะแนนความเครียด 2 คะแนน หมายถึง รู้สึกเครียดเล็กน้อย

คะแนนความเครียด 3 คะแนน หมายถึง รู้สึกเครียดปานกลาง

คะแนนความเครียด 4 คะแนน หมายถึง รู้สึกเครียดมาก

คะแนนความเครียด 5 คะแนน หมายถึง รู้สึกเครียดมากที่สุด

ในระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา	คะแนนความเครียด				
	1	2	3	4	5
1. กลัวทำงานผิดพลาด					
2. ไปไม่ถึงเป้าหมายที่วางไว้					
3. ครอบครัวมีความขัดแย้งกันเรื่องเงินหรือเรื่องงานในบ้าน					
4. เป็นกังวลกับเรื่องสารพิษหรือมลภาวะในอากาศ น้ำ เสียงและดิน					
5. รู้สึกว่าต้องแข่งขันหรือเปรียบเทียบ					
6. เงินไม่พอใช้จ่าย					
7. กล้ามเนื้อตึงหรือปวด					
8. ปวดหัวจากความตึงเครียด					
9. ปวดหลัง					
10. ความอยากอาหารเปลี่ยนแปลง					
11. ปวดศีรษะข้างเดียว					
12. รู้สึกวิตกกังวล					
13. รู้สึกคับข้องใจ					
14. รู้สึกโกรธ หรือหงุดหงิด					
15. รู้สึกเศร้า					
16. ความจำไม่ดี					
17. รู้สึกสับสน					
18. ตั้งสมาธิลำบาก					
19. รู้สึกเหนื่อยง่าย					
20. เป็นหวัดบ่อย ๆ					

ส่วนที่ 6 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพด้านผิวหนัง

6.1. ท่านเคยมีอาการทางผิวหนัง เช่น ตุ่มน้ำ หรือผื่นแดง หรือน้ำเหลืองซึม หรือผื่นหนา มีสะเก็ด บริเวณแขนและมือ (ผื่นผิวหนังอักเสบ) หลังจากเข้าทำงานในบริษัททำความสะอาดแห่งนี้ (ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา) หรือไม่

- ⁽¹⁾ เคย ⁽⁰⁾ ไม่เคย (ข้ามไปข้อ 7) ⁽²⁾ ไม่แน่ใจ (ข้ามไปข้อ 6.8)

6.2. จำนวนครั้งของการเกิดอาการ ตุ่มน้ำ หรือผื่นแดง หรือน้ำเหลืองซึม หรือผื่นหนา มีสะเก็ด บริเวณแขนและมือ หลังจากที่ท่านเข้ามาทำงานในบริษัทแห่งนี้ (ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา)

จำนวน _____ ครั้ง

6.3. ถ้าท่านเคยมีลักษณะผิดปกติทางผิวหนังบริเวณแขนและมือ (ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา) อาการที่พบมีอะไรบ้าง(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ⁽¹⁾ ผื่นแดง ⁽²⁾ สะเก็ด
 ⁽³⁾ ตุ่มน้ำ ⁽⁴⁾ ผิวหนา
 ⁽⁵⁾ ตุ่มแดง ⁽⁶⁾ ผื่นนูนแดง(คล้ายลมพิษ)
 ⁽⁷⁾ น้ำเหลืองซึม ⁽⁸⁾ ผิวแห้งแตก
 ⁽⁹⁾ อื่นๆ ระบุ _____

6.4. ท่านมีอาการคันหรือแสบร่วมกับอาการ ตุ่มน้ำ หรือผื่นแดง หรือน้ำเหลืองซึม หรือผื่นหนา มีสะเก็ด บริเวณแขนและมือ (ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา) หรือไม่

- ⁽¹⁾ มี ⁽²⁾ ไม่มี ⁽³⁾ ไม่แน่ใจ

6.5. ถ้ามีอาการ ตุ่มน้ำ หรือผื่นแดง หรือน้ำเหลืองซึม หรือผื่นหนา มีสะเก็ด บริเวณแขนและมือ (ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา) ท่านเคยซื้อยามาทาเองหรือไม่

- ⁽¹⁾ บางครั้ง ⁽²⁾ ทุกครั้ง ⁽³⁾ ไม่เคย

6.6. ท่านเริ่มมีอาการ ตุ่มน้ำ หรือผื่นแดง หรือน้ำเหลืองซึม หรือผื่นหนา มีสะเก็ด บริเวณแขนและมือ (ผื่น ผิวหนัง อักเสบ) หลังจากเข้าทำงานในบริษัททำความสะอาดแห่งนี้ไปนานเท่าไร

⁽¹⁾ น้อยกว่า 3 เดือน   ⁽²⁾ มากกว่า 3 เดือน   ⁽³⁾ ไม่แน่ใจ

6.7. ระยะเวลาในการเกิดอาการ ตุ่มน้ำ หรือผื่นแดง หรือน้ำเหลืองซึม หรือผื่นหนา มีสะเก็ด บริเวณแขน และมือ (ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา) แต่ละครั้งนานเท่าไร

⁽¹⁾ น้อยกว่า 2 สัปดาห์   ⁽²⁾ มากกว่า 2 สัปดาห์

6.8. ท่านเคยมีอาการ ตุ่มน้ำ หรือผื่นแดง หรือน้ำเหลืองซึม หรือผื่นหนา มีสะเก็ด บริเวณแขนและมือ ก่อนเข้าทำงานในบริษัททำความสะอาดแห่งนี้ หรือไม่

⁽¹⁾ มี   ⁽⁰⁾ ไม่มี   ⁽²⁾ ไม่แน่ใจ

6.9. ในช่วงวันหยุดติดต่อกัน 2-3 วัน ลักษณะอาการ ตุ่มน้ำ หรือผื่นแดง หรือน้ำเหลืองซึม หรือผื่นหนา มีสะเก็ด บริเวณแขนและมือ ของท่านเป็นอย่างไร

⁽¹⁾ ดีขึ้นกว่าในช่วงปฏิบัติงาน   ⁽²⁾ แย่ลงกว่าขณะปฏิบัติงาน
 ⁽³⁾ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง   ⁽⁴⁾ ไม่แน่ใจ

6.10. ถ้ามีอาการ ตุ่มน้ำ หรือผื่นแดง หรือน้ำเหลืองซึม หรือผื่นหนา มีสะเก็ด บริเวณแขนและมือ มี (ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา) ท่านเคยไปพบแพทย์หรือไม่

⁽¹⁾ เคย   ⁽⁰⁾ ไม่เคย

6.11. ตำแหน่งที่เกิดอาการ ตุ่มน้ำ หรือผื่นแดง หรือน้ำเหลืองซึม หรือผื่นหนา มีสะเก็ด บริเวณแขนและมือ (ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา) เกี่ยวข้องกับการสัมผัสสารที่ใช้ในการทำความสะอาดหรือไม่

⁽¹⁾ เกี่ยวข้อง   ⁽²⁾ ไม่เกี่ยวข้อง   ⁽³⁾ ไม่ทราบ

6.12. ถ้าเคยมีอาการ ตุ่มน้ำ หรือผื่นแดง หรือน้ำเหลืองซึม หรือผื่นหนา มีสะเก็ด บริเวณแขนและมือ (ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา) มีผลกระทบต่อการทำงานหรือไม่

⁽¹⁾ ไม่มีผลกระทบ   ⁽²⁾ ต้องเปลี่ยนหน้าที่ในการทำงาน
 ⁽³⁾ ต้องหยุดงาน   ⁽⁴⁾ อื่นๆ ระบุ _____

6.13. ถ้าหยุดงานเนื่องจากมีอาการ ตุ่มน้ำ หรือผื่นแดง หรือน้ำเหลืองซึม หรือผื่นหนา มีสะเก็ด บริเวณแขน และมือ (ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา) ท่านได้ไปพบแพทย์หรือไม่

⁽¹⁾ ไป

⁽⁰⁾ ไม่ไป

6.14. ถ้าเคยมีอาการ ตุ่มน้ำ หรือผื่นแดง หรือน้ำเหลืองซึม หรือผื่นหนา มีสะเก็ด บริเวณแขนและมือ (ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา) มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันหรือไม่(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ผลกระทบต่อการทำงานบ้าน

⁽¹⁾ มี

⁽²⁾ ไม่มี

ผลกระทบต่ออารมณ์ เช่น วิตกกังวล

เครียด นอนไม่หลับ

⁽¹⁾ มี

⁽²⁾ ไม่มี

ผลกระทบต่อสังคม เช่น ไปซื้อของแล้วเป็น

ที่รังเกียจของผู้พบเห็น

⁽¹⁾ มี

⁽²⁾ ไม่มี

อื่นๆ ระบุ _____

7. หากท่านเคยมีอาการดังกล่าวข้างต้น ท่านเคยไปรับการรักษากับแพทย์แผนปัจจุบันตามสิทธิประกันสังคมของท่านหรือไม่

⁽¹⁾ ไม่ใช่

⁽²⁾ ใช่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

แพทย์หญิงพรทิพย์ เรืองสีสมบูรณ์ เกิดเมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2518 ที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร เป็นบุตรของ นายพุ่ม เรืองสีสมบูรณ์ และ นางหยกฟ้า นพสัตตฤไพบุลย์ จบการศึกษา แพทยศาสตรบัณฑิตจาก มหาวิทยาลัยรังสิต เมื่อปี พ.ศ. 2545 หลังจากจบการศึกษาได้เข้ารับราชการ เป็นแพทย์เพิ่มพูนทักษะที่โรงพยาบาลชิริระกุเกิด อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เป็นระยะเวลา 2 ปี หลังจากนั้นได้เข้าศึกษาต่อหลักสูตรแพทย์ประจำบ้านสาขาอาชีวเวชศาสตร์ ที่ภาควิชาเวชศาสตร์ ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใน พ.ศ. 2549-2552

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย